



Nuoren ammatillisen kuntoutuksen teemat

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus etäkuntoutusalustan kehittämiseen

Maileena Määttä

Opinnäytetyö, AMK

12/2024

Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

Määttä, Maileena

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen teemat.

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus etäkuntoutusalan kehittämiseen.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Joulukuu 2024, 43 sivua.

Kuntoutuksen ohjauksen tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tehtävä oli selvittää nuorten tuen tarpeita kasvokkain ja etämenetelmin toteutettavassa ammatillisessa kuntoutuksessa. Tutkimuksen tavoite oli tuottaa teemarunko nuoren ammatillisen kuntoutuksen keskeisistä aiheista verkkovalmennustyökalun suunnittelua varten. Tutkimuksen aihe rajattiin ensin Kansaneläkelaitoksen nuoren ammatilliseen kuntoutukseen ja edelleen koskemaan Nuotti-valmennusta, ammatillista kuntoutuspalvelusta sekä työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta. Kohderyhmä oli 16–29-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset.

Tutkimus toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Aineisto haettiin Sage Journals, ProQuest, Emerald Insight, CINAHL ultimate ja MEDLINE-tietokannoista. Hakulausekkeet kohdennettiin nuoren ammatilliseen etäkuntoutukseen. Siivilöinnin ja seulonnan jälkeen aineistoon valittiin yhteensä seitsemän kansainvälistä artikkelia Ruotsista, Yhdysvalloista, Suomesta, Australiasta sekä Hongkongista, Kiinasta.

Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin laadullista menetelmää, teemoittelua. Aineistosta havaittiin pääteemoiksi ammatillinen itseluottamus, urapolku, osallistuminen ja arjen hallinta. Nämä löydetty teemat löytyivät jossain muodossa myös Kelan nuoren ammatillisen kuntoutuksen palvelukuvauksista. Teemoittelun tuloksena syntynyttä teemarunkoa voitiin pitää pienestä otannasta huolimatta todellisuutta kuvaavana, joten opinnäytetyön voitiin todeta vastaavan tutkimuksen alkuperäiseen tarkoitukseen.

Pääjohtopäätöksinä havaittiin tuen tarpeet nuorten ammatillisen itseluottamuksen osalta työnhakutaidoissa, työelämätaidoissa sekä minäpystyvyydessä. Havaittiin myös, että nuorten työnhakutaitojen puutteeseen on mahdollista vaikuttaa ammatillisen kuntoutuksen keinoin. Kolmantena johtopäätöksenä todettiin, että epätyypillisen urapolun leiman poistamiseen tarvitaan ohjaajan tukea ja kannustusta. Viimeisenä johtopäätöksenä todettiin, että aineiston perusteella nuorten tuen tarpeet kasvokkain ja etämenetelmin toteutettavan kuntoutuksessa eivät eroa toisistaan.

Avainsanat (asiasanat)

ammatillinen kuntoutus, etäkuntoutus, kirjallisuuskatsaus

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Määttä, Maileena

**Themes of the vocational rehabilitation of young persons.
A descriptive literature review for developing an online coaching service.**

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, December 2024, 43 pages.

Degree Programme in Rehabilitation Counselling. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes.

Language of publication: Finnish

Abstract

The purpose of this thesis was to investigate the support needs of young people in face-to-face and remotely organized vocational rehabilitation. The objective was to produce a basis of the main themes of vocational rehabilitation for young persons for an online coaching service. At first, the subject was defined as Vocational Rehabilitation organized by the Social Insurance Institution of Finland and furthermore to Nuotti coaching, vocational rehabilitation assessment and vocational rehabilitation aimed at supporting the integration into work. The target group was adolescents and young adults aged 16 to 29.

The study was implemented as a descriptive literature review. The data was collected from Sage Journals, ProQuest, Emerald insight, CINAHL ultimate and MEDLINE databases. The search phrases were targeted to vocational rehabilitation of young persons. After the screening process seven international articles from Sweden, United States, Finland, Australia and Hongkong China were included to data material.

The analysis of the articles was carried out as a qualitative theme analysis. The main themes found from the articles were professional confidence, career path, participation and management of everyday life. These themes could in some manner also be found from the service descriptions of the vocational rehabilitation of young persons of the Social Insurance Institution of Finland. Though the sampling of articles was small, can one agree that the thesis was able to answer its objective.

The main conclusions were found to be the need for support in terms of young people's professional self-confidence in job-seeking skills, working life skills and self-efficacy. It was also found that it is possible to influence the lack of job-seeking skills among young people by means of vocational rehabilitation. As a third conclusion, it was concluded that the removal of the label of the atypical career path requires the support and encouragement of the counsellor. As a final conclusion, it was concluded that, based on the data, there is no difference between face-to-face and remote rehabilitation when it comes to support needs in vocational rehabilitation for young persons.

Keywords/tags (subjects)

vocational rehabilitation, remote rehabilitation, virtual rehabilitation, literature review

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Ammatillinen kuntoutus	5
2.1	Ammatillinen kuntoutus Suomessa	5
2.2	Nuoren ammatillinen kuntoutus Kelan palveluissa	6
3	Etäkuntoutus	7
3.1	Etämenetelmät kuntoutustyössä	7
3.2	Etäkuntoutus Kelan nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluissa.....	8
3.2.1	Nuotti-valmennus	8
3.2.2	Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK)	9
3.2.3	Ammatillinen kuntoutus selvitys	11
4	Tutkimusasetelma	12
4.1	Tutkimuksen tavoite.....	12
4.2	Tutkimusmenetelmä	12
5	Toteutus	13
5.1	Aineiston keruu	13
5.1.1	Tunnistamisvaihe	13
5.1.2	Seulontavaihe	15
5.1.3	Aineiston laadunarviointi.....	18
5.2	Aineiston analyysi.....	20
6	Tulokset	21
6.1	Ammatillinen itseluottamus.....	22
6.1.1	Työnhakutaidot.....	22
6.1.2	Työelämätaidot.....	24
6.1.3	Minäpystyvyys	25
6.2	Urapolku.....	26
6.2.1	Osaamisen kehittäminen	26
6.2.2	Urasuunnittelu	28
6.3	Osallistuminen.....	28
6.3.1	Palvelut ja tuki	29
6.3.2	Epätyypillinen urapolku	29
6.3.3	Osallisuus	30
6.4	Arjen hyvinvointi	31
6.4.1	Terveys.....	31
6.4.2	Arjen hallinta.....	32

6.5 Tuen tarpeet etäkuntoutuksessa	33
7 Johtopäätökset.....	34
8 Pohdinta.....	37
Lähteet	40
Liitteet	43
Liite 1. Katsausmatriisi	43

Kuviot

Kuvio 1. PRISMA-kaavio.	16
Kuvio 2. Aineiston analyysin vaiheet	21
Kuvio 3. Kuvaus ammatillinen itseluottamus -pääteeman sisällöstä.	22
Kuvio 4. Kuvaus urapolku-pääteeman sisällöstä.....	26
Kuvio 5. Kuvaus osallistuminen-pääteeman sisällöstä	29
Kuvio 6. Kuvaus arjen hyvinvointi -pääteeman sisällöstä.....	31
Kuvio 7. Pääjohtopäätökset aineiston analyysistä.....	35

Taulukot

Taulukko 1. Aineiston tunnistamista ohjanneet kriteerit.	14
Taulukko 2. Aineistoon valitut artikkelit.	17
Taulukko 3. Kuvaus aineiston laadunarvioinnista.....	19

1 Johdanto

Digitaalisten työkalujen käyttö ohjaustyön ja kuntoutuksen työvälineenä on lisääntynyt 2020-luvulla. Siihen on vaikuttanut erityisesti Covid 2019 -pandemia, jonka aikana digitaalisia työkaluja otettiin aiempaa laajemmin käyttöön myös sosiaali- ja terveysalan palveluissa. (Arntz, Weber, Handgraaf, Lällä, Korniloff, Murtonen, Chichaeva, Kidritsch, Heller, Sakellari, Athanasopoulou, Lagiou, Tzonichaki, Salinas-Bueno, Martínez-Bueso, Velasco-Roldán, Schulz, & Grüneberg 2023.) Vaikka digitaalisten kuntoutuksen menetelmien käyttö onkin lisääntynyt pandemian myötä, on näiden menetelmien laaja-alainen hyödyntäminen kuntoutuspalveluissa vielä vähäistä ja vaihtelevaa. Esimerkiksi DIRENE-hankkeessa havaittiin, että mobiilisovelluksia sekä virtuaalitodellisuuden työkaluja hyödynnetään ja käytetään kuntoutustoiminnassa hyvin vähän. (Lällä & Korniloff 2021.) Pandemian aikana kuntoutustyökalujen tuli sopia sen hetken kansallisiin ohjeistuksiin ja viranomaismääräyksiin. Nyt pandemia-ajan tekniset ratkaisut tarvitsisivat päivitystä ja rinnalleen uusien aikaa kestävien toteutustapojen kehittämistä. (Arntz ym. 2023.)

Laadukkaat sähköiset työkalut tulevat yhä useammin kuulumaan yksilöohjauksen työvälineistöön myös ammatillisen kuntoutuksen kentällä. Kuntoutuspalveluiden asiakkaksi on jo tullut vuoden 1996 jälkeen syntyneiden diginatiiveiksi nimetty sukupolvi, jolle erilaisten sähköisten työkalujen käyttö on arkipäiväistä, ja jotka myös olettavat palveluiden asiakkaina voivansa hyödyntää sähköisiä palveluita (Johansson & Röksä 2019). Keskusteleminen, viestien lähettäminen ja muu kommunikatio verkkopalveluissa on nuorille useimmiten helppoa ja luontevaa (Hämäläinen 2023), siksi nuoren ammatillisen kuntoutuksen yksilöprosessiin olisi hyvä liittää erilaisia etämenetelmiä kasvokkaisen kuntoutuksen oheen. Ohjauksen laatu tulisi varmistaa, sillä etäkuntoutuksen pitäisi olla yhtä laadukasta kuin kasvokkain toteutettu palvelu. Kuntoutuksessa tulisi huomioida yksilön ominaisuudet ja yksilöllinen kuntoutusprosessi, ja räätälöidä asiakkaalle sopiva yhdistelmämalli etäkuntoutusta ja kasvokkaista kuntoutusta. (Naamanka 2016, 31–38.)

Digi- ja väestötietoviraston vuoden 2023 digitaatoraportissa (Digi ensin, mutta ei yksin 2023, 5) digitalisaation käsite kuvataan muutokseksi, ”jossa tieto- ja viestintätekniikan digitaaliset laitteet sekä palvelut lisääntyvät arjen kaikissa eri toiminnoissa”. Suomalaisten digiosaaminen on keskimääräisesti hyvällä tasolla erityisesti nuoremmissa ikäluokissa. Haastavinta digitaalisten välineiden käyttö on vanhemmissa ikäluokissa, mutta aiempiin vuosiin verrattuna osaamisen kehittymistä on

tapahtunut myös aivan vanhemmissa ikäluokissa. Huomioitavaa on, että kaikissa ikäluokissa on ihmisiä, joilla ei ole digiosaamisen perustaitoja ja jotka tarvitsevat tukea digitaalisten palveluiden käyttöön. (Digi ensin, mutta ei yksin 2023, 9–12.) Kuntoutujien erilaiset valmiudet käyttää etäteknologiaa tuleekin ottaa huomioon palveluita tuottaessa ja suunniteltaessa.

Etäteknologian käytön lisääminen sote-alalla on järkevää kestävän kehityksen näkökulmasta. Suuri osa sosiaali- ja terveysalaan liittyvistä hiilidioksidipäästöistä tulee henkilökunnan ja asiakkaiden liikkumisesta: asiointi- ja työmatkoista sekä työhön sisältyvistä matkoista. Sosiaali- ja terveysalan palveluissa tulisikin tuottaa palveluita siten, että liikkumista paikasta toiseen tapahtuisi mahdollisimman vähän. Tätä tavoitetta voisi edistää kehittämällä teknologian hyödyntämistä palveluissa entistä tehokkaammaksi sekä tuottamalla soveltuvin osin etäpalveluita. (Pulkki, Wulff, Iivonen, Alanko, Alhola, Frilander, Hiilamo, Meriläinen, Nissinen, Savolainen, Suomalainen & Setälä 2023, 16, 119, 125, 128.) Kestävän kehityksen osa-alueista sosiaali- ja terveysalan palveluissa korostuu niiden *sosiaalinen kestävyys*, joka merkitsee esimerkiksi palveluiden yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Julkisissa palveluissa myös *taloudellinen kestävyys* on merkittävä osa-alue. (Kestävä toiminta n.d.) Digipalvelut ja etäteknologia voivat osaltaan olla tukemassa palveluihin pääsyä alueilla, joilla välimatkat ovat erityisen pitkiä. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan organisaatioiden heikko taloudellinen tilanne luo tarpeen tehostaa palveluiden tuottamista. Tässäkin digitaaliset palvelut voivat tukea kustannustehokkuuden lisäämistä, sillä esimerkiksi kotikäyntejä tekevä työntekijän siirtymisiin ei digitaalisessa etäpalvelussa tarvitsisi varata aikaa. Kustannussäästöjä voisi tulla myös toimipisteiden vähentämisestä. Toisaalta fyysiset rakennukset ja niiden ylläpitäminen muodostavat ison osan sosiaali- ja terveysalan hiilijalanjäljestä (Pulkki ym. 2023, 30–32, 119).

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin kansainvälisesti todettuja nuoren ammatillisen kuntoutuksen prosessiin liittyviä tuen tarpeita perinteisessä sekä etämenetelmiä hyödyntävässä kuntoutuksessa. Tutkimus kohdistui 16–29-vuotiaisiin nuoriin, joilla on haasteita opinnoissa tai työelämässä pysymisessä tai niihin kiinnittymisessä. Kansaneläkelaitos (Kela) on selvästi yleisin nuorille ammatillista kuntoutusta järjestävä taho Suomessa, minkä takia tutkimus rajattiin käsittelemään Kelan järjestämää nuoren ammatillista kuntoutusta. Tarkastelu kohdennettiin yksilöohjausprosessin sisältäviin työllistymistä edistävään ammatilliseen kuntoutukseen, ammatilliseen kuntoutusselvitykseen sekä Nuotti-valmennukseen.

Opinnäytetyön päämääränä oli tuottaa teemarunko nuoren ammatillisen kuntoutuksen verkkovalmennustyökaluun. Valmis runko mahdollistaa sisällöntuottamisen kuntoutuksen verkkotyökalua varten. Teemat kerättiin kansainväliseen ammatilliseen kuntoutukseen ja etäkuntoutukseen liittyvästä tutkimustiedosta. Kuntoutuksen ammattilaisten kannalta yhteen koostettu tieto voinee olla hyödyllistä ammatillisen kuntoutuksen palveluita suunniteltaessa sekä järjestettäessä. Digitaalisten palveluiden kehittäminen on tärkeää, mutta usein kallista ja aikaa vievää, joten valmis kooste voi olla kehittämistyössä hyödyllinen työkalu. Tämä opinnäytetyö osaltaan on myös vaikuttamassa kuntoutuksen ohjaajan ammatillisen roolin vahvistamisessa ammatillisen kuntoutuksen kentällä, sillä opinnäytetyö on tehty kuntoutuksen ohjaajan näkökulmasta.

2 Ammatillinen kuntoutus

2.1 Ammatillinen kuntoutus Suomessa

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan kuntoutusta, jonka kohderyhmään kuuluvat ovat työn tai koulutuksen ulkopuolella, ovat vaarassa joutua työttömäksi tai joiden opinnot ovat vaarassa keskeytyä tai jotka tarvitsevat tukikeinoja omassa työssään selviytymiseen ja jatkamiseen. Kuntoutuksen menetelmillä pyritään mahdollistamaan kuntoutujan pysyminen työelämässä tai kiinnittyminen työmarkkinoille ja opintoihin. (Ammatillinen kuntoutus n.d.; Suomela-Markkanen & Peltonen 2016, 255–256.)

Suomessa ammatillisen kuntoutuksen järjestämisen vastuu kuuluu Kansaneläkelaitokselle (Kela), työeläkeyhtiöille tai liikenne- ja tapaturmatilanteissa vakuutusyhtiöille. Järjestelmässä ensisijaisena on liikenne- ja tapaturmalain perusteella vakuutusyhtiöiden järjestämä kuntoutus. Mikäli kriteerit eivät täyty tulee kyseeseen työeläkelaitosten järjestämä ammatillinen kuntoutus, joka kohdennetaan työelämään vakiintuneille työkäisille asiakkaille. (Ammatillinen kuntoutus n.d.; Kaukiainen 2016, 216–217; Suomela-Markkanen & Peltonen 2016, 255–256.) Jos kuntoutujan kohdalla ei täyty kriteerit ammatilliseen kuntoutukseen vakuutusyhtiöiden tai työeläkelaitoksen järjestämänä on kuntoutustarpeen arviointi ja kuntoutuksen järjestäminen Kelan vastuulla (Kaukiainen 2016, 217; Suomela-Markkanen & Peltonen 2016, 255–256).

Suurin osa ammatillista kuntoutusta saavista alle 29-vuotiaista on Kelan järjestämän kuntoutuksen asiakkaita. Esimerkiksi vuonna 2023 työeläkekuntoutukseen myönteisen päätöksen saaneista vain

13 prosenttia oli alle 35-vuotiaita, yhteensä kuntoutujia oli 1815 (Työeläkekuntoutajat iän mukaan 2024; Työeläkekuntoutus vuonna 2023 2024). Ammatillista kuntoutusta sai Kelan järjestämänä 22284 7–34-vuotiasta kuntoutujaa vuonna 2023 (Kelan kuntoutuspalvelujen saajat ja kustannukset n.d.).

2.2 Nuoren ammatillinen kuntoutus Kelan palveluissa

Nuoren ammatillinen kuntoutus on tarkoitettu 16–29-vuotiaalle kuntoutujalle, jolla on haasteita opintoihin tai työelämään kiinnittymisessä; jonka opinnot ovat vaarassa keskeytyä tai jo keskeytyneet; tai jonka ase- tai siviilipalvelus on keskeytynyt. (Nuoren ammatillinen kuntoutus n.d.) Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen hakeutumisen prosessi on tehty kevyemmäksi kuin yli 29-vuotiaiden ja palvelun piiriin pääseminen ei syksyllä 2024 vaadi B-lausuntoa. Hakeminen tapahtuu soittamalla puhelimitse Kelaan, jossa hakija haastatellaan ja arvioidaan hakijan kuntoutustarve. (Nuorelle tukea tulevaisuuden suunnitteluun! n.d.)

Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen pääseminen edellyttää kuntoutujan toiminta-, työ- ja opiskelukyvyn heikentymistä ja nuoren tarvetta tukitoimille tulevaisuuden suunnitteluun ja työ- ja opiskeluelämään pääsemiseen tai siellä pysymiseen. Kuntoutus on siis paitsi työ- ja opiskelukykyä tukevaa myös kokonaisvaltaisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan parantamiseen tähtäävää. Lisäksi nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa verkostotyö on tärkeää. (L 566/2005, 7 a §.) Nuotti-valmennuksen palvelukuvauksessa ohjeistetaan palveluntuottajaa toteuttamaan kuntoutusta siten, että siihen kuuluu aina verkostotyötä ja kuntoutuja tunnistaa verkostotyön tärkeyden ja sen hyödyt. Lisäksi palveluntuottajaa kehoitetaan verkostoyhteistyöllä varmistamaan kuntoutujalle kuntoutuksen jälkeinen tuki valmennuksen loppuessa. (Nuotti-valmennus 2024a, 8–10.)

Nuoren ammatillisena kuntoutuksena kuntoutujalle voidaan myöntää oikeus Nuotti-valmennukseen, ammatilliseen kuntoutus selvitykseen (AKSE), työllistymistä edistävään ammatilliseen kuntoutukseen (TEAK) tai koulutuskokeiluun oppilaitoksessa (Nuoren ammatillinen kuntoutus n.d.). Tässä opinnäytetyössä tarkastelu rajattiin koskemaan nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluista Nuotti-valmennusta, ammatillista kuntoutus selvitystä sekä työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta. Koulutuskokeilu jätettiin tarkastelun ulkopuolelle, sillä siinä ei ole erillistä ohjausprosessia, kuten kolmessa muussa edellä mainitussa palvelussa ja siten palvelussa ei ole tarvetta verkkovalmennusalustan hyödyntämiseen.

3 Etäkuntoutus

3.1 Etämenetelmät kuntoutustyössä

Etäteknologian käyttö on lisääntynyt sosiaali- ja terveysalalla. Kuntoutuksen palveluissa etämenetelmien käsitteistössä on ollut epäyhdenmukaisuutta. (Salminen, Heiskanen, Hiekkala, Naamanka, Stenberg & Vuononvirta 2016, 11–18.) Salminen ja muut (2016, 11–12) esittivät yläkäsitteeksi etäkuntoutusta. Se tarkoittaa kuntoutusta, jossa hyödynnetään olennaisella tavalla etäteknologiaa: esimerkiksi kuntoutuja ja ammattilainen keskustelevat videoyhteydellä tai kuntoutuksen osana käytetään mobiilisovellusta tai virtuaaliympäristöä. Etäkuntoutus voidaan karkeasti jakaa reaaliaikaisiin sekä ajasta riippumattomiin kuntoutusmenetelmiin, joskin menetelmiä voi myös yhdistellä. (Salminen ym. 2016.) Vastakohtana etäkuntoutukselle Kelan palveluissa käytetään käsitettä *kasvokkainen kuntoutus*, mikä merkitsee perinteistä samassa tilassa tapahtuvaa kuntoutusta. Etäkuntoutusta ja kasvokkain tapahtuvaa kuntoutusta yhdistelevää toteutustapaa kutsutaan *yhdistelmämalliksi*. (Stenberg & Parkkila 2023, 6.) Etäkuntoutus – kuten kuntoutus aina – on tavoitteellinen prosessi, joka tapahtuu alan ammattilaisen ohjauksessa kuntoutujan omien tavoitteiden mukaisesti (Salminen ym. 2016).

Sosiaali- ja terveysministeriö linjasi vuonna 2015, että sosiaali- ja terveyspalveluissa etäpalvelut ovat sisällöltään kasvokkain järjestettyihin vastaanottokäynteihin rinnastettavia. Näin ollen niitä koskettaa sama lainsäädäntö kuin kasvokkain tapahtuvassa palvelussa, esimerkiksi tietosuojan sekä potilasturvallisuuden osalta. Ministeriö linjasi myös, että asiakkaan tulee ilmaista selkeästi suostumuksensa etäpalvelun käyttöön ja palvelua tuottavan ammattilaisen tulee asiakas- ja käyntikohtaisesti arvioida, soveltuuko etäyhteys laadukkaana palvelun tuottamiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriön linjaus terveydenhuollossa annettavista etäpalveluista 2015.)

Etäkuntoutuksella on mahdollista tuottaa kuntoutuspalveluja kasvokkaista kuntoutusta laajemmalla alueella, myös silloin kun asiakkaan ja kuntoutuksen tuottajan välinen matka on pitkä. Erityisesti palveluissa, joissa työntekijöiden työpanos on jakautunut epätasaisesti tai joissa alueelliset erot palvelun saatavuudessa ovat isoja, voivat etäkuntoutuksen menetelmät helpottaa palveluun pääsemistä (Kallio, Vuori, Jokinen & Hietanen 2020, 1794.) Salminen ja Partanen (2022) listaavat joitain etäkuntoutukseen yleisesti liitettyjä koettuja hyötyjä, joita ovat palveluihin pääsemisen helpottumisen lisäksi muun muassa kustannustehokkuus palveluiden tuottamisessa ja kuntoutuksen

jatkuvuuden varmistaminen. Etäkuntoutuksen menetelmin kuntoutuspalvelut on mahdollista tuoda laitoskuntoutustilasta lähemmäs kuntoutujan arjen tilanteita, joissa on helpompaa vahvistaa kuntoutujan itsensä motivaatiota ja sitoutumista kuntoutukseen. Kuntoutujalla on matalampi kynnyks toteuttaa kuntoutusta itsenäisesti ohjauksen päätyttyä tai ohjaustilanteiden välissä, kun toteutuspaikka ei muutu. (Salminen ja Partanen 2022.)

Kallio ja muut (2020, 1791–1792) toteavat etäkuntoutuksen hyödyiksi myös ajantasaisen ja luotettavan tiedon välittämisen asiakkaalle. Samoin Laisola-Nuotio (2019, 39–40) sivuaa aihetta todetessaan, että kuntoutujalle jaettu tieto jää käytetylle alustalle saataville, jolloin käsiteltyihin asioihin pystyy tarvittaessa palaamaan. Tästä on mahdollista hyötyä myös asiakkaan itsensä tuottaman materiaalin kohdalla, sillä esimerkiksi Nuotti-valmennuksessa asiakas voi kirjoittaa kuntoutuspäiväkirjaa kuntoutuksen ajalta. Kun kuntoutujan tekemät tehtävät ja kirjoitukset ovat sovitulla alustalla näkyvillä, helpottavat ne muun muassa tavoitteiden saavuttamisen arvioimista ja kuntoutuksen etenemisen seurantaan sekä kuntoutusprosessin aikana että sen päätyttyä. (Nuotti-valmennus 2024b, 15.)

3.2 Etäkuntoutus Kelan nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluissa

3.2.1 Nuotti-valmennus

Nuotti-valmennuksessa etäkuntoutus mahdollistuu kuntoutujan ja ammattihenkilön välisinä kuvapuheluin ja verkkoalustan tai sovelluksen hyödyntämisenä osana kuntoutusta (Nuotti-valmennus 2024b, 12). Palvelukohtaisessa palvelukuvauksen osassa kuitenkin korostetaan, ettei etäkuntoutusta voi käyttää ilman nuoren suostumusta ja etäkuntoutuksena toteutuvien tapaamiskertojen määrää on rajattu. Nuotti-valmennuksessa tulee 5 kuukauden sisällä toteuttaa 20 yksilöllistä tapaamiskertaa, joista 10 voi olla kuvapuheluiden välityksellä. Tapaamiset ovat kuntoutujan ja valmentajan välisiä, ryhmämuotoisena Nuotti-valmennusta ei voi järjestää. Poikkeuksen kahdenvälisiin valmennuskertoihin tuo verkostotoimijan osallistuminen valmennuskerralle. (Nuotti-valmennus 2024a, 9–11.)

Kuvapuhelu määritellään palvelukuvauksen yleisessä osassa (2024b, 12) reaaliaikaiseksi puheluksi, jossa tulee molempien osallistujien äänen lisäksi olla toimiva videokuva. Lisäksi samassa yhteydessä kuvapuhelu määritellään kahden tai useamman laitteen välityksellä tapahtuvaksi ja siinä

hyödynnetään etäkuntoutuksen alustaa tai sovellusta (Nuotti-valmennus 2024b, 12). Nuotti-valmennuksen kuntoutuksen palvelukuvauksessa (2024a, 4, 11) toisaalta korostetaan kuntoutustilaa siten, että se tulisi valita kuntoutujan omista arjen ympäristöstä ja valmentajan tulisikin tavata kuntoutujaa hänen arkeensa liittyvässä paikassa. Tapaamispaikkoina voisivat olla esimerkiksi kahvila, lenkipolku tai kirjasto. Paikan tulisi olla kuntoutujalle helposti lähestyttävä ja turvallinen ympäristö. Palvelukuvaus ohjeistaa, että tapaamisen voi sopia kuvapuheluksi, jos kyseinen kuntoutusmuoto soveltuu kuntoutujan kanssa käytettäväksi ja hänellä on oma halu tapaamiseen kuvapuheluna. Lisäksi valmentajan tulee tapauskohtaisesti arvioida edistääkö etätapaaminen kuntoutujan tavoitteen saavuttamista. (Nuotti-valmennus 2024a, 11.)

Nuotti-valmennuksessa tärkeässä osassa on myös omakuntoutus, joka palvelukuvauksen yleisessä osassa (2024b, 13) määritellään olevan: ” – nuoren omassa arjessaan toteuttamaa kuntoutusta, jonka kuntoutuksen valmentaja suunnittelee yhdessä nuoren kanssa ja jonka toteuttamiseen valmentaja ohjaa nuorta.” Palvelukuvauksen mukaan omakuntoutukseen voi hyödyntää etäkuntoutusta ja sitä varten toteutettua sisältöä sovelluksessa tai alustalla. Verkkovalmennusalustalla tai valmennussovelluksessa voi teettää kuntoutujalla erilaisia tavoitteen saavuttamista tukevia tehtäviä ja kuntoutuja voi pitää kuntoutuspäiväkirjaa, josta tulee kuntoutuksen päättyessä kooste kuntoutujan kuntoutusprosessista. Sisällössä voi ottaa nuoren kuntoutujan mielenkiinnon kohteet ja harrastukset huomioon, sillä omakuntoutuksen sisällöissä voi hyödyntää erilaisia menetelmiä, kuten tekstiä, ääntä, videoita. Kuntoutujan oman aktiivisuuden varmistamiseksi sisältöjen sekä tehtävien valintaan tulisikin ottaa kuntoutuja mukaan. (Nuotti-valmennus 2024a, 13–14, 19). Kokonaisuudessaan kuntoutusprosessi tulisi toteuttaa siten, että kuntoutuja pääsee aktiiviseen rooliin eri vaiheissa – kuntoutusjaksolle asetettavien tavoitteiden määrittelyssä, jakson sisällön suunnittelussa, erilaisten menetelmien valinnassa ja kaikessa toteutuksessa (Nuotti-valmennus 2024b, 6).

3.2.2 Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK)

TEAK-palvelun palvelukuvauksessa etäkuntoutus on Nuotti-valmennukseen verrattuna pienemässä osassa. Kuntoutusta voidaan järjestää osittain etänä, mutta palvelun sisältö asettaa rajoituksia etäkuntoutuksen järjestämiselle. Palvelua voidaan toteuttaa kolmella eri tavalla: työkokeiluna, työhönvalmennuksena tai näiden yhdistelmänä. Työkokeilun ja työhönvalmennuksen kesto yksittäin on 60 kuntoutuspäivää ja yhdistelmänä palvelun maksimikesto on 120 kuntoutuspäivää,

joista 60 työkokeilua ja 60 työhönvalmennusta. Lisäksi palveluun voi hakea jatkoa, siten että enimmäismäärä on 240 kuntoutuspäivää. Kuntoutuksen tulee olla oikea-aikaista ja palvelu edellyttää kuntoutujalta sitoutumista. (Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 4–8, 11, 19, 29.)

Kuten Nuotti-valmennuksessa, myös TEAK:ssa käytetään tarvittaessa etäkuntoutuksen yhteydenpitoimenetelmänä kuvapuhelua. Myös yhteydenotot puhelimella ovat etäyhteydenottoja. (Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 11–12.) Kuntoutujan on myös mahdollista tehdä osa työkokeilusta etätyönä, jos työkokeilupaikassa työhön kuuluu etätyö. Työhönvalmennuksessa kuntoutuja voi tehdä osittain tai kokonaan etätyötä, mutta tämänkin on oltava työtehtävien ja kuntoutujan tavoitteiden mukaista. Kokonaan etätyötä tekevään kuntoutujaan otetaan yhteyttä kuvapuheluna, mutta myös kotikäynnit ovat mahdollisia. Yksilövalmentajan tulee toteuttaa etätyötä tekevän kuntoutujan tukeminen samassa laajuudessa kuin kuntoutuksen kasvokkain tapahtuvassa muodossa. Tuen tarve arvioidaan asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. (Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 53.)

Työllistymistä edistävissä ammatillisissa kuntoutuksessa käytettävissä menetelmissä on tilaa myös etäkuntoutusmenetelmille. Tärkeänä asiana palvelukuvaus nostaa asiakkaan tavoitteiden saavuttamisen ja ohjeiden mukaan työhönvalmentajan tulee ammattitaitoaan hyödyntäen valita asiakkaan kykyjen ja tavoitteen saavuttamisen kannalta olennaisimmat kuntoutusmenetelmät. (Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 44–48.) Esimerkeiksi sopivista kuntoutusmenetelmistä on nostettu muun muassa kuntoutuspäiväkirja ja välitehtävät (Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 44), jotka voidaan toteuttaa myös verkkovälitteisesti. Lisäksi kuntoutuksen päättyessä kuntoutujalla tulisi olla *kohdentunut urasuunnitelma*, johon on kuntoutujan ja työhönvalmentajan yhteistyössä sovittu asiakkaan työllistymiseen, opintoihin tai muuhun aktivoivaan toimintaan johtava jatkosuunnitelma (Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 9).

Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus poistuu vuoden 2024 lopussa ja sen korvaa Työkokeilu ja työhönvalmennus -palvelu vuoden 2025 alusta. Työkokeilu-palvelu tulee olemaan yksilöohjausta sisältävä ja siinä asiakas pääsee tutustumaan haluamaansa alaan työskentelemällä työkokeilijana alan työpaikassa. Työhönvalmennus-palvelu tavoittelee asiakkaan kiinnittymistä

palkkatyöhön. Myös työkokeilu ja työhönvalmennus on saatavilla nuoren ammatillisena kuntoutuksena, jolloin kuntoutukseen hakeutumiseen ei tarvita diagnoosia. (Työkokeilu 2024, 5–14, Työhönvalmennus 2024, 5–16.) Tässä opinnäytetyössä uuden palvelun käsittely rajataan ulkopuolelle, sillä palvelukuvaus julkaistiin opinnäytetyön valmistumisen kannalta myöhäisessä ajankohdassa. On kuitenkin hyvä huomioida, että TEAK on poistumassa ja tilalle on tulossa sitä hieman vastaava uusi palvelu. Opinnäytetyön analyysin tulosten soveltuvuutta uuteen palveluun ei tässä työssä kuvata.

3.2.3 Ammatillinen kuntoutuspalvelu

Työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta ja Nuotti-valmennusta lyhyempi kuntoutusmuoto ammatillinen kuntoutuspalvelu – AKSE – on tarkoitettu kuntoutujan kuntoutustarpeen ja työ- tai opiskelukyvyn moniammatilliseen selvittämiseen. Kuntoutusta tekee moniammatillinen työryhmä, johon kuuluvat lääkäri ja neljä ammattihenkilöä, jotka voivat olla psykologi, sosiaalityöntekijä tai sosionomi, työelämän asiantuntija, fysioterapeutti tai toimintaterapeutti. (Ammatillinen kuntoutus 2023, 4–5, 30–31.)

AKSE koostuu alku- ja jatkoselvityksestä, joiden yhteenlaskettu kesto on 10 kuntoutuspäivää. Alkuseelvitykseen kuuluu 2–4 kuntoutuspäivää ja jatkoselvitykseen 6–8 kuntoutuspäivää, ja näiden lisäksi palveluun kuuluu yksi seurantayhteydenotto sekä yksi seurantakäynti. AKSEn alkuvaiheesta tulee tuottaa kaksi kuntoutuspäivää kasvokkaisen kuntoutuksena, mutta muutoin palvelu on mahdollista tuottaa etäkuntoutuksena. Kuntoutus on etämuotoisena tavoiteiltaan samanlaista kuin palveluntuottajan tiloissa tapahtuva kasvokkainen kuntoutus. Etäkuntoutusta tulisi tuottaa harkiten ja kuntoutuja-asiakkaan tarpeiden mukaan. Kuntoutusmuodon soveltuvuus asiakkaalle tulee arvioida jokaisen kuntoutujan kohdalla erikseen. (Ammatillinen kuntoutus 2023, 9–15.)

Ammatillinen kuntoutuspalvelu on ryhmämuotoinen kuntoutuspalvelu, joka sisältää yksilöllisiä tapaamisia moniammatillisen työryhmän jäsenten kanssa. Etäkuntoutuksena toteutetun palvelun kuntoutuspäivän kesto on neljä tuntia, joista kaksi tulee olla yksilöllisiä tapaamisia sekä verkkoneuvotteluja ja kaksi verkkokuntoutusta. Verkkokuntoutus tapahtuu sovelluksessa tai verkkoalustalla, johon on tuotettu kuntoutusjaksoon sopivia tehtäviä ja muuta sisältöä. Verkkokuntoutuksen ajan kuntoutujalla tulee tarvittaessa olla mahdollisuus ottaa yhteyttä moniammatillisen työryhmän jäseniin. (Ammatillinen kuntoutus 2023, 10–13.)

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimuksen tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mitkä teemat eli aihealueet tulisi nostaa nuoren ammatillisen kuntoutuksen prosessiin. Teemat pyrittiin löytämään kirjallisuuskatsauksella kansainvälistä tutkimustiedosta, joiden myötä erilaisia tarpeellisia käytäntöjä olisi mahdollista löytää. Erityinen mielenkiinnon kohde tutkimuksessa oli etäkuntoutus, sillä tutkimuksella lähdettiin kartoittamaan, millaisia asioita nuoren ammatillisen kuntoutuksen yksilövalmennusprosessissa tulisi verkkoalustalla käsitellä.

Tutkimuskysymykset olivat: (1) Mihin tuen tarpeisiin 16–29-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten ammatillisen kuntoutuksen asiakkaiden yksilövalmennusprosessin tulisi vastata? ja (2) Eroaako etäkuntoutuksen keinoin toteutetun kuntoutusprosessin tuen tarpeet kasvokkain toteutettavasta valmennuksesta?

Ennen tutkimuksen aloittamista esiolettamus oli, että tutkimuksen lopputuloksena olisi mahdollista tuottaa asiakasryhmäkohtainen ja rajattu teemarunko käytettäväksi ammatillisen kuntoutuksen verkkovalmennustyökalun kehittämisen tueksi. Toisaalta työn tavoitteiden perustella opinnäytetyöllä olisi mahdollista koota yhteen tutkimustietoa nuoren ammatilliseen kuntoutukseen sopivista aiheista. Tavoitteen kannalta tiedostettiin alussa, että tutkimustiedon aukkojen ja tiedon tarpeiden löytyminenkin olisi hyödyllistä ja tarpeellista, koska niiden kautta olisi mahdollista tuottaa uudenlaista näkökulmaa ammatilliseen kuntoutusprosessiin.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutui kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kuvaileva tai narratiivinen kirjallisuuskatsaus on alkuperäiseen tutkimustietoon nojaava menetelmä, jossa pyritään järjestelmällisesti ja kriittisesti kokoamaan tärkein tutkittavaan aiheeseen liittyvä tieto ja tiedossa olevat aukot. Menetelmä mahdollistaa aiheesta olevan tiedon yhdistämisen uudeksi kokonaisnäkemykseksi. Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella voi tuoda esiin tutkimustiedosta havaittavia puutteita, aukkoja, kysymyksiä sekä tarpeita lisätutkimuksille. (Vilkkä 2023, 21–24.) Vilkkä (2023, 14–16) toteaa, että

uskottava kirjallisuuskatsaus tehdään kriittisesti, systemaattisesti ja läpinäkyvästi, ja prosessin pitäisi olla lukijan toistettavissa.

Syksyn 2024 aikana tehtiin useita koehakuja, joilla pyrittiin selvittämään millaisia hakusanoja tutkimuskysymyksiin vastaaminen edellyttää. Yrityksistä huolimatta hakujen rajaukset eivät olleet onnistuneita. Tulosten määrä oli joko aivan liian suuri tai tuloksia ei ollut. Hakusanojen määrittämisen tueksi hyödynnettiin syyskuun lopussa Jamkin kirjaston Opparisauna-palvelua, jossa informaation tuella hakusanat ja tietokannat selkiytyivät. Tämän jälkeen hakusanoja hiottiin vielä enemmän nuoriin kohdentuvan tutkimustiedon löytämiseksi. Tietokannat määriteltiin mukaan koehakujen perusteella, ja aineistohakuun sisällytettiin sekä yleisiä että alakohtaisia tietokantoja. Tehdyt koehaut osoittivat, että aiheesta oli tietoa, mutta haasteena oli aineiston riittävä rajaaminen ja tutkimuksen kannalta merkityksellisten hakutulosten löytäminen.

5 Toteutus

5.1 Aineiston keruu

5.1.1 Tunnistamisvaihe

Vilka (2023, 38–42) kuvaa kirjallisuuskatsauksen aineiston keräämisen kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on tunnistamisvaihe, jossa toteutetaan haut tietokannoista ja siivilöidään saadut tulokset ensin otsikkotason, tiivistelmän ja lopulta koko tekstin perusteella. Kussakin vaiheessa raportoidaan ja perustellaan jatkoon etenevien ja poissuljettavien tutkimusten valinta. Tutkimuksien on pystyttävä vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja liityttävä käsiteltävään aiheeseen. Lisäksi on perusteltava, miten tutkimusten valinta on tehty ja millä tavoin tutkimus on havaittu aineistoon sopivaksi. (Vilka 2023, 68–74.)

Hakukohteena käytetyt tietokannat olivat Sage Journals (n=379), Emerald insight (n=8), CINAHL ultimate (n=1), MEDLINE (n=1) sekä ProQuest (n=62). Haku toteutettiin 4.11.2024. Liitteenä olevasta katsausmatriisista (liite 1) on kirjattu käytetyt hakulausekkeet sekä hakutulosten siivilöinti sekä seulonta. Haun sisäänotto- ja poissulkukriteerit on esitelty tarkemmin taulukossa 1. Hakutuloksen tuli olla tieteellinen tutkimusartikkeli, suomen- tai englanninkielinen ja vertaisarvioitu. Lisäksi aineiston tuli olla vapaasti saatavilla verkosta tai saavutettavissa kokonaan JAMKin opiskelijalisenssillä.

Taulukko 1. Aineiston tunnistamista ohjanneet kriteerit.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Englannin- tai suomenkielinen	Kieli muu kuin englanti tai suomi.
Vertaisarvioitu	Ei vertaisarvioitu.
Tutkimusartikkeli tai -raportti	Ei tieteellinen materiaali, opinnäytetyö, opas tai ohjeistus
Aineisto on kokonaan vapaasti saatavilla verkossa tai saavutettavissa Jamkin opiskelijalicenssillä.	Aineisto ei ole kokonaan saatavilla verkossa. Aineisto on osittain tai kokonaan maksullisen lisenssin takana.

Yhteensä hakutuloksia oli tässä vaiheessa 451. Hakutulokset koottiin hyödyntäen Mendeley Reference Manageria, johon tulokset vietiin yksitellen. Kaikista hakutuloksista poistettiin lopuksi Mendeley-työkalun duplicates-toiminnolla manuaalisesti kaksoiskappaleet, joita oli 13 paria ja yksi kolmikko. Yhteensä aineistosta siivilöitiin ulkopuolelle tässä vaiheessa 15 kohdetta.

Seuraavaksi aineistolle (n=436) toteutettiin otsikkotason siivilöinti. Tässä vaiheessa pois suljettiin yhteensä 173 hakutulosta. Seuraavaan vaiheeseen jatkoi 263 artikkelia. Tietokannoittain jatkoon menneiden määrä oli seuraava: Sage Journals n=233, Emerald insight n=5, CINAHL ultimate n=1, MEDLINE n=1 ja ProQuest n=23. Otsikossa tuli olla viittaus ammatilliseen kuntoutukseen, työ- tai opiskeluelämään, digitaalisiin työkaluihin. Seuraavaan vaiheeseen jatkoivat myös sellaiset artikkelit, joiden otsikosta ei voinut yksiselitteisesti sanoa liittyivätkö ne edellä mainittuihin teemoihin tai ammatilliseen kuntoutukseen. Esimerkiksi Beatsonin ja muiden (2020) artikkeli Increasing the independence of vulnerable consumers through social support, kuului sellaisiin otsikoihin, joiden nimestä ei voinut päätellä palvelua tai kohderyhmää.

Siivilöintiä jatkettiin tiivistelmien lukemisella. Niiden perusteella seuraavaan vaiheeseen – koko tekstien lukemiseen – siirtyi yhteensä 86 artikkelia. Poissuljettuja tiivistelmien perusteella oli yhteensä 177. Tietokannoittain seuraavaan vaiheeseen siirtyi CINAHL n=1, ProQuest n=11 ja Sage

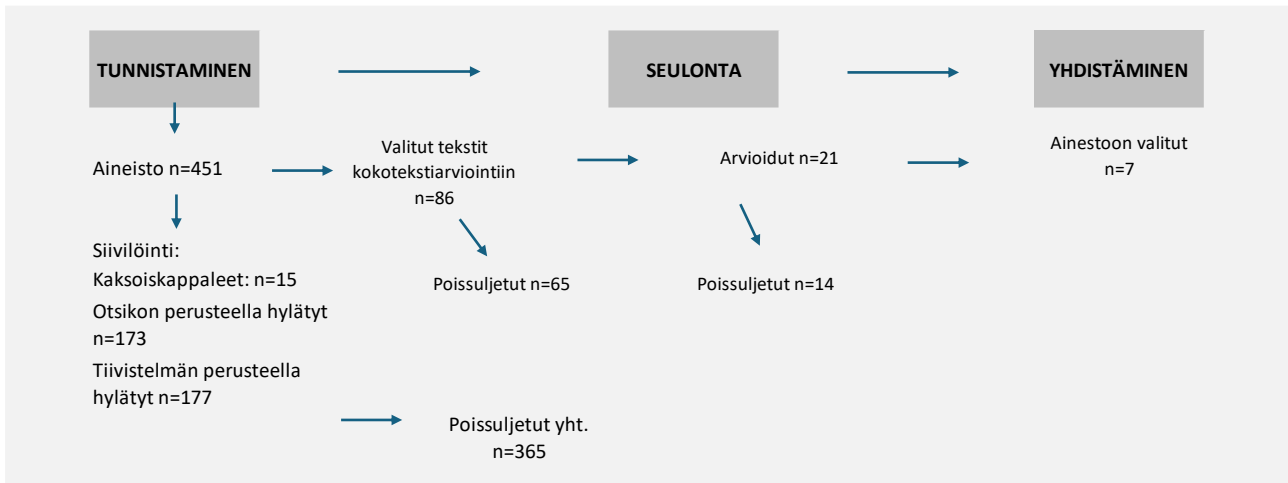
Journals n=74. MEDLINE ja Emerald Insight -tietokannoista ei tiivistelmien perusteella löytynyt tutkimuskysymyksiin potentiaalisesti vastaavia artikkeleja. Tässä siivilöintivaiheessa poissuljetut artikkelit olivat erityisopetukseen ja sairauksien diagnosoitiin tai hoitoon liittyviä. Muita poissuljettuja aiheita tässä vaiheessa olivat palvelumuotoiluun, organisaatiotason kehittämiseen, työntekijöiden kouluttamiseen ja vanhempien palvelukokemuksiin liittyvät tutkimusartikkelit. Koko tekstin perusteella arviointiin siirtyivät myös sellaiset artikkelit, joista ei tiivistelmän perustella voinut yksiselitteisesti sanoa vastaavatko ne tutkimuskysymyksiin.

Siivilöinnin viimeisenä vaiheena luettiin 86 tiivistelmävaiheesta jatkoon päässyttä artikkelia ja niitä verrattiin edelleen sisäänotto- ja poissulkukriteereihin sekä tutkimuskysymyksiin. Kokotekstien siivilöinnin perusteella seulontaan jatkoivat 21 tutkimusartikkelia, joista 5 ProQuest-tietokannasta ja 16 Sage Journals -tietokannasta. Yhteensä poissuljettuja tutkimuksia tässä vaiheessa oli 65.

5.1.2 Seulontavaihe

Aineistonkeruuprosessin seuraava vaihe siivilöinnin jälkeen on seulontavaihe. Tässä vaiheessa arvioidavina olevia tutkimuksia tarkastellaan tutkimuskysymysten kautta. Tarkoituksena on tutkia tarkemmin artikkelien sisältöä ja arvioida niiden kykyä vastata tutkimuskysymyksiin. Tavoite on löytää tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimuskysymyksiin parhaiten vastaavat kohteet tutkimusaineistoon. (Vilkkä 2023, 74–75.)

Koko tekstien siivilöinnin perusteella valitut 21 tutkimusartikkelia luettiin uudelleen tutkimuskysymyksiin verraten. Tarkoituksena oli selvittää, mitkä tutkimusartikkeleista parhaiten vastasivat tutkimuskysymyksiin. Toisena tarkoituksena oli varmistua siitä, että tutkimuksen kannalta tärkeä aineisto oli varmasti aineistoon valittujen kohteiden joukossa. Myös Vilkkä (2023, 74) ohjeistaa tekemään tarkistusseulontaa, kun opinnäytetyöllä on ainoastaan yksi tekijä. Aineistoon valittiin tämän vaiheen perusteella seitsemän artikkelia, joista yksi ProQuest-tietokannasta ja kuusi Sage Journals -tietokannasta. Poissuljettuja oli yhteensä 14. Kuviossa 1 on PRISMA-kaavioon havainnollistettuna koko aineiston keräämisen prosessi.



Kuvio 1. PRISMA-kaavio.

Taulukossa 2 on esitetty aineistoon valittujen artikkelien kirjoittajat, julkaisuvuosi, artikkelin nimi, julkaisualustan nimi sekä tietokanta, josta artikkeli haun perusteella löytyi.

Taulukko 2. Aineistoon valitut artikkelit.

	Artikkelin kirjoittajat, julkaisuvuosi ja nimi
1	Andersén, Å., Larsson, K., Pingel, R., Kristiansson, P. & Anderzén, I. 2018. The relationship between self-efficacy and transition to work or studies in young adults with disabilities. <i>Scandinavian Journal of Public Health</i> , 46, 2, 272–278. Sage Journals.
2	Koivisto, J., Nykänen, K., Kuuluvainen S., Maunula J., Kauhanen E., Varjonen, K., Jumisko-Pyykkö, S., Koskela, K. & Romppanen, T. 2024. Designing and developing a virtual reality escape game for youth vocational rehabilitation. <i>International Social Work</i> , 67, 1, 66–85. Sage Journals.
3	Lu, W., Oursler, J., Gao, N., Herrick, S., Mariani, J., Diviney, J., Socha, C. & Beninato, J. 2023. Focus groups on employment related soft skills for transition age youth with disabilities. <i>Journal of Vocational Rehabilitation</i> , 59, 2, 123–137. Sage Journals.
4	Rickwood, D., Kennedy, V., Miyazaki, K. Telford, N., Carbone, S., Hewitt, E. & Watts, C. 2021. An Online Platform to Provide Work and Study Support for Young People With Mental Health Challenges: Observational and Survey Study. <i>JMIR Mental Health</i> , 8, 2. ProQuest.
5	Schlegelmilch, A., Roskowski, M., Anderson, C., Hartman, E. & Decker-Maurer, H. 2019. The impact of work incentives benefits counseling on employment outcomes of transition-age youth receiving Supplemental Security Income (SSI) benefits. <i>Journal of Vocational Rehabilitation</i> , 51, 2, 127–136. Sage Journals.
6	Siu, A., Fung, M., Cheung, P., Shea, C. & Lau, B. 2019. Vocational evaluation and vocational guidance for young people with a history of drug abuse. <i>Work</i> , 62, 327–336. Sage Journals.
7	Wells, M., Blom, L., Modin Asper, M. & Lindberg, L. 2024. Emerging Adults' Perspectives of Received Youth Worker Support and Their Personal and Structural Barriers to Find Employment or Further Education: A Qualitative Study From Sweden. <i>Emerging Adulthood</i> , 12, 6, 1069–1085. Sage Journals.

Poissuljetut artikkelit vastasivat aineistoon valittuja heikommin tutkimuskysymyksiin tai eivät vastanneet niihin lainkaan. Joukossa oli yksi artikkeli, joka vastasi kohtalaisen hyvin tutkimuskysymyksiin, mutta joka tarkemmin arvioituna ei soveltunut sellaisenaan aineistoon. Tutkimuksen kohde-ryhmänä oli korostetusti tietty etninen ihmisryhmä, jonka takia tutkimuksessa oleva tieto ei sellaisenaan soveltunut suomalaiseen yhteiskuntaan ja palvelujärjestelmään. Etnisen asetelman takia riski tiedon vääristymiselle olisi ollut suuri. Tutkimuksen sisällyttämiseksi aineistoon ei ollut riittävästi perusteita.

5.1.3 Aineiston laadunarviointi

Kirjallisuuskatsaukseen kuuluu olennaisena osana tutkimuksen kannalta tärkeiden artikkelien laadunarviointi. Sen tarkoituksena on valittujen tekstien sisällön arvioiminen tutkimusmenetelmän ja sen kuvauksen osalta sekä toisaalta arvioida niiden kykyä vastata kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksiin sekä -tarkoitukseen. (Vilka 2023, 92–96.)

Kirjallisuuskatsauksen laadunarviointi oli suunniteltu toteutettavan Joanne Briggs instituutin laadunarvioinnin kriteereillä, jotka ovat löydettävissä Hoitotyön tutkimussäätiön verkkosivuilta (Tutkimusten arviointikriteeristöt (JBI) n.d.). Kirjallisuuskatsauksen aineiston hakusuunnitelmassa ei kuitenkaan rajattu sisäänotto- ja poissulkukriteereihin tiettyjä tutkimusmenetelmiä. Tästä syystä koko tekstin perusteella aineistoon valitut artikkelit pitivät sisällään hyvin erilaisia tutkimusmenetelmiä ja JBI-arviointikriteeristön noudattaminen oli haastavaa.

Laadun arvioinnissa päätettiin hyödyntää Vilkan (2023, 92–100) listaamia tutkimuksen menetelmällisen ja sisällöllisen arvioinnin kriteerejä sekä sovellettavin osin JBI-arviointikriteerejä (Tutkimusten arviointikriteeristöt (JBI) n.d.). Arvioinnin tulokset on ilmaistu taulukossa 3. Arviointikriteerit olivat: (1) tutkimuksen tausta ja teoreettinen viitekehys on ilmaistu, (2) tutkimuksen tarkoitus ja tavoite on ilmaistu, (3) tutkimusasetelma on kuvattu, (4) tutkimusmenetelmä on tarkoituksenmukainen, (5) aineisto ja aineiston analyysimenetelmä ilmaistu, (6) rajoituksia ja yleistettävyyttä on tarkasteltu, (7) johtopäätökset on esitelty, (8) tutkimus pystyy vastaamaan tavoitteeseensa, (9) tutkimus noudattaa eettisiä periaatteita ja (10) tutkijoiden sidonnaisuudet suhteessa tutkimukseen sekä tutkimuksen rahoitus on ilmaistu.

Taulukko 3. Kuvaus aineiston laadunarvioinnista.

Aineiston laadunarviointi (K = kyllä, O = osittain, E = ei, X = ei sovellettavissa)										
Artikkeli	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Andersén ym. 2018	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K
Koivisto ym. 2024	K	K	K	K	O	K	K	K	K	K
Lu ym. 2023	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K
Rickwood ym. 2021	K	K	K	K	K	K	K	K	K	O
Schlegelmilch ym. 2019	K	K	O	K	K	K	K	K	K	K
Siu ym. 2019	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K
Wells ym. 2024	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K

Arvioitu aineisto vastasi määritettyihin laadunarvioinnin kriteereihin hyvin ja mikään tutkimuksista ei erottunut joukosta sisällön kuvauksen tai menetelmien perustella. Tutkimuksien vahvuuksina voitiin pitää niissä olevaa eettistä tarkastelua sekä taloudellisen taustan ja tutkijoiden sidonnaisuuksien käsittelyä avoimesti. Taloudellisten sitoumusten osalta on hyvä huomioida, että Koiviston ja muiden (2024) tutkimus on Kansaneläkelaitoksen rahoittama ja tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkastelussa oli juuri Kelan järjestämät nuoren ammatillisen kuntoutuksen palvelut. Artikkelin kirjoittajat työskentelevät useammassa eri suomalaisessa organisaatiossa ja tutkimuksen laatu on hyvä. Lisäksi tutkimus kohdistuu juuri oikeaan asiakasryhmään. Siksi tutkimus sisällytettiin aineistoon.

Aineistosta kaksi tutkimusta sijoittui Yhdysvaltoihin ja kaksi Ruotsiin. Lisäksi aineistoon kuului yksi tutkimus Suomesta, yksi Australiasta sekä yksi Hongkongista (Kiinasta). Aineistoartikkelit oli julkaistu eri tieteellisissä lehdissä, joiden tiedot tarkistettiin JUFO-portaalista. JUFO Julkaisufoorumilla on arvioituna lukuisia kotimaisia ja ulkomaisia tieteellisiä julkaisijoita. Julkaisujen arvioinnista vastaavat kunkin alan asiantuntijoista koostuvat toimikunnat tai asiantuntijajaneelit. Arviointi tehdään asteikolla 0–3. Tasoluokat 2 ja 3 ovat asiantuntijajaneelien arviointeja, ja niihin nostetaan erityisen korkeatasoisia ja vaikuttavia julkaistualustoja. Tasoluokassa 1 tieteellisen julkaisualustan sisältö on vertaisarvioitua ja alustalla julkaistaan tieteellisiä tutkimustuloksia. Tasoluokkaa 1 pidetään portaalissa tieteellisen julkaisun perustasona. (Arvioinnit n.d.) Aineistoartikkelien julkaisualustat olivat yhtä lukuun ottamatta määritelty tasolle 1. Poikkeuksena International Social Work -lehti, jonka tasoluokaksi oli määritelty 2.

Esimerkiksi Hoitotyön tutkimussäätiö ohjeistaa laadunarviointia tehtäväksi kahden tutkijan itsenäisenä työnä, jotta heidän keskinäisiä tuloksiaan pystyisi vertaamaan ja näin arvioinnin luotettavuus lisääntyy (Tutkimusten arviointikriteeristöt (JBI) n.d.). Tämän tutkimuksen osalta arvioinnin teki ainoastaan yksi henkilö, joka lisää virheen tai oman tulkinnan mahdollisuutta luotettavuuden arvioinnissa, vaikka arviointi pyrittiin tekemään ohjeiden mukaan objektiivisesti, läpinäkyvästi, huolellisesti ja kriittisesti.

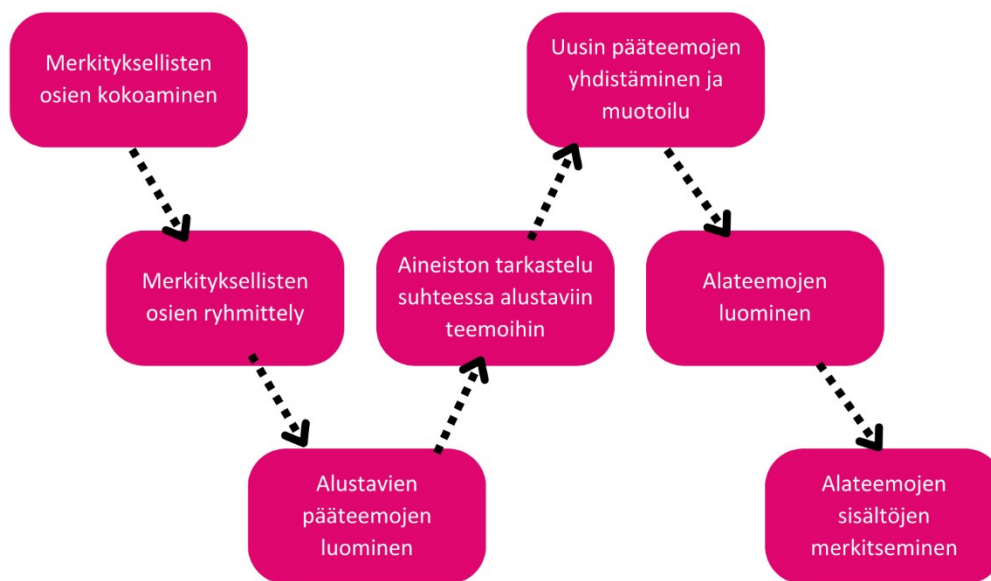
5.2 Aineiston analyysi

Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua. Teemoittelu – tai teema-analyysi – on laadullisen aineiston analyysimenetelmä, jossa aineistosta kootaan toistuvia ja tyypillisiä piirteitä teemoiksi. Aineistosta etsitään yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia tutkimuskysymyksiensä perusteella, ja tarkastellaan liittyvätkö ne toisiinsa. (Juhila 2021; Vilka 2023, 88–92.) Teemat voivat erottua aineistosta eri tavoin, eivätkä ne välttämättä näy jokaisessa aineiston osassa yhtä vahvasti. Aineistoa tuleekin lähestyä aineistolähtöisesti ja pääteemat valikoituvat aineiston perusteella, ei esimerkiksi tutkijan itsensä tai haastattelurungon määrittäminä. (Hakala 2024.)

Analyysiprosessissa tutkimusaineistosta poimitaan tutkimuskysymykseen vastaavia tekstikatkelmia. Niistä muodostetaan alustavia teemoja, joita ryhmitellään niiden yhteneväisyyksien perusteella. Analyysiä tehdään isompien teemojen kautta kohti alateemoja, eli laajemmasta tarkastelusta yksityiskohtaisempaan. (Vilka 2023, 88–92.)

Aineiston analyysi tehtiin siten, että aineistoartikkelit luettiin yksitellen läpi useampaan kertaan. Lukemisen yhteydessä artikkeleista tehtiin ANTIC-tiedostokortit (Article Note-Taking Index Card) Vilkan (2023, 81) ohjeen mukaisesti. Kortti täytettiin kaikista katsaukseen valituista artikkeleista erikseen ja niihin koottiin tiiviisti kunkin artikkelin sisältö sekä sen merkitys katsaukselle. Korttiin merkittiin myös artikkelin bibliografiset tiedot: julkaisuvuosi, kirjoittaja, artikkelin nimi, julkaisualusta sekä sivunumerot. (Vilka 2023, 81.) Tämän jälkeen artikkeleista poimittiin tutkimuskysymyksen kannalta merkitykselliset kohdat, jotka sijoitettiin Excel-tiedostoon. Tutkimuskysymyksiin vastauksia etsittiin artikkelien tuloksista ja johtopäätöksistä. Artikkelien teoreettista viitekehystä tai tutkimusasetelmaa ei hyödynnetty tähän tarkoitukseen. Tähän muodostaa poikkeuksen Koiviston ja muiden artikkeli (2024), jossa tutkimuksen tavoite oli pelin tuotekehitys. Tästä artikkelista olennaiset kehitysprosessin osat on sisällytetty aineiston analyysiin.

Aineiston analyysin vaiheet on kuvattu kuviossa 2. Kerätyt merkitykselliset osat ryhmiteltiin alustaviin pääteemoihin, joita olivat osallistuminen, osaamisen kehittäminen, urapolku, työnhaku, hyvinvointi, ammatillinen itseluottamus sekä yhteistyöllä tuloksia. Tämän jälkeen aineistoa, merkityksellisiä osia ja alustavia pääteemoja vertailtiin uudelleen. Vertailun perusteella pääteemoja yhdisteltiin ja muotoiltiin uudelleen. Tämän jälkeen siirryttiin alateemojen muodostukseen ja siitä edelleen alateemojen sisältöjen kokoamiseen.



Kuvio 2. Aineiston analyysin vaiheet

6 Tulokset

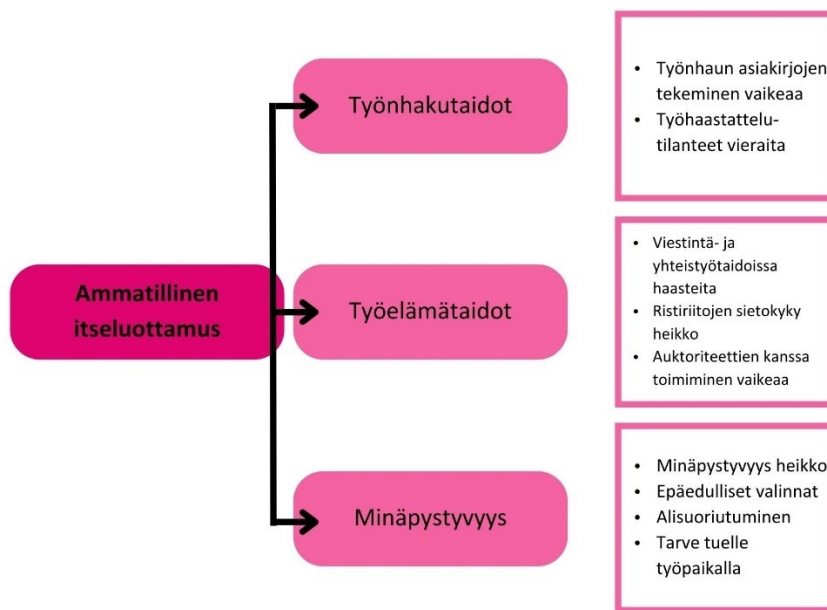
Kirjallisuuskatsauksen tavoite oli vastata kysymyksiin: (1) mihin tuen tarpeisiin 16–29-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten ammatillisen kuntoutuksen asiakkaiden yksilövalmennusprosessin tulisi vastata? ja (2) eroaako etäkuntoutuksen keinoin toteutetun kuntoutusprosessin tuen tarpeet kasvokkain toteutettavasta valmennuksesta?

Aineiston analyysin tuloksena syntyneet neljä pääteemaa olivat ammatillinen itseluottamus, urapolku, osallistuminen sekä hyvinvointi. Näitä teemoja on käsitelty seuraavissa alaluvuissa ja kutakin pääteemaa havainnollistaa niiden sisällön tiivistävä kuvio. Aineiston analyysissä tutkimuskysymyksiä käsiteltiin erillisinä, mutta teemat muodostettiin yhteisiksi, sillä aineistosta ei erottunut

erillisiä käsiteltäviä aiheita kasvokkain toteutettavalle ja etäkuntoutukselle. Yhtenä tutkimustulokseksi voidaan näiden artikkelien perusteella pitää sitä, että etäkuntoutuksena toteutetun nuoren ammatillisen kuntoutuksen aiheet ja tuen tarpeet eivät eroa kasvokkain toteutettavasta, perinteisestä kuntoutuksesta.

6.1 Ammatillinen itseluottamus

Aineiston perusteella yksi tärkeimmistä nuoren ammatillisen kuntoutuksen teemoista on ammatillinen itseluottamus. Tämä teema pitää sisällään työnhakutaidot, työelämätaidot sekä minäpystyvyyden. Kuviossa 3 on koottu tiivis malli pääteeman sisältämistä alateemoista ja niiden sisällöistä. Seuraavissa alaluvuissa esitellään tarkemmin näiden teemojen sisältöä ja nuoren ammatilliseen itseluottamukseen liitettäviä asioita.



Kuvio 3. Kuvaus ammatillinen itseluottamus -pääteeman sisällöstä.

6.1.1 Työnhakutaidot

Aineiston perusteella työnhakutaitojen kehittäminen ja harjoittelu ovat olennainen osa nuoren ammatillisen kuntoutuksen palvelua. Ammatilliselta kuntoutukselta toivottiin työhaun asiakirjojen tekemisen ja työhaastattelutilanteiden harjoittamista, sekä konkreettista tukea hakemusten lähettämiseen (Wells ym. 2024, 1076). Koivisto ja muut (2024, 80) toteavat, että nuorta

kuntoutujaa tulisi tukea näiden taitojen saavuttamisessa monimenetelmäisesti. Työnhakutaidot ovat edellytys työ- tai opiskelupaikan saamiselle, ja näin tukevat nuoren pääsyä kiinni yhteiskuntaan, joka vähentää syrjäytymistä tai sen riskiä (Koivisto ym. 2024, 80).

Siu ja muiden (2019, 331) tutkimuksessa havaittiin, että kohderyhmän työnhakutaidoissa oli useita puutteita. Erityisen hankalaksi valmennettavat kokivat työhakemusten, ansioluettelon ja muiden työnhaun dokumenttien täyttämisen. Myös työn hakeminen kaavakkeita täyttämällä näyttötyi haasteena. (Siu ym. 2019, 331.) Samat haasteet olivat esillä myös Wellsin ja muiden (2024, 1074) tutkimuksessa, jossa useat asiakkaat eivät olleet koskaan tehneet töitä tai heidän kokemuksensa työnteosta oli vähäistä. Kohderyhmän asiakkaat olivat erityisen tyytyväisiä ohjaajalta saamiinsa käytännöllisiin ohjeisiin ja neuvoihin muun muassa ansioluettelon ja työhakemustekstin kirjoittamiseen (Wells ym. 2024, 1075). Toisaalta pienelle osalle kohderyhmästä työnhaun asiakirjat näyttötyivät täysin turhina matalapalkka-alalle hakeutuessa ja työpaikkaa haettiin tuttavien ja verkostojen kautta (Siu ym. 2019, 331).

Aineiston perusteella haasteena nähtiin yleisesti työhaastattelutilanteet, vaikka vastakkaisiakin näkemyksiä esiintyi. Haastattelutilanteet saivat vastaajat tuntemaan itsensä epävarmoiksi omasta osaamisestaan. Ammatilliselta kuntoutukselta toivottiin mahdollisuutta työhaastattelutilanteiden ja itsensä esittelemisen harjoitteluun. (Wells ym. 2024, 1074–1075.) Toisaalta keskusteleminen potentiaalisten työnantajien kanssa saatettiin nähdä työnhaun asiakirjojen täyttöä helpompana, sillä hyviltä vaikuttavilla sosiaalisilla taidoilla voi lyhyen työhaastattelun perusteella antaa hyvän kuvan taidoistaan (Siu ym. 2019, 333).

Haastattelutilanteiden harjoittelulta toivottiin erityisesti haastattelutekniikan opettelua, mutta myös haastattelun aikainen käyttäytyminen nähtiin harjoittelua vaativana. Yksityiselämän haasteiden, kuten työkykyyn vaikuttavien asioiden, henkilökohtaisen elämän ja psyykkisten vaikeuksien kohdalla vastaajat eivät osanneet sanoa miten paljon tietoa haastattelussa tulisi tuoda esiin. (Wells ym. 2024, 1074.) Tarpeelliseksi koettiin siis haastattelutilanteiden harjoittelu sekä sopivien vastausten sekä keskustelunaiheiden läpikäyminen.

6.1.2 Työelämätaidot

Työntekijän työelämätaidot voidaan jakaa pehmeisiin ja koviin taitoihin. Kovilla taidoilla tarkoitetaan työn suorittamiseen ja tekemiseen liittyvää osaamista, kun taas pehmeät taidot pitävät sisälleen muita työnteolle tärkeitä taitoja, kuten viestintä- ja yhteistyötaitoja. (Lu ym. 2023, 124–126.) Pehmeisiin, sosiaalisesti painottuneisiin työelämätaitoihin tulisi panostaa nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa (Lu ym. 2023, 124).

Lun ja muiden (2023, 126–127) tutkimuksessa nuoret työkyvyttömät, heidän läheisensä sekä heidän kanssaan työskentelevät ammattilaiset toivat esiin kokemiaan työelämän tärkeimpiä pehmeitä taitoja. Niistä yhtenä tärkeänä koettiin viestintätaidot. Nuoret pitivät viestintää haastavana sen monitahoisuuden takia. Työelämässä olisi tärkeää pystyä asiallisesti keskustelemaan ja viestimään asiakkaiden, työkavereiden ja esihenkilöiden kanssa. Haastavaa nuorten mielestä oli esimerkiksi se, mitä ja miten asioita voi sanoa työpaikalla. Small talk, eli kevyistä arkipäiväisistä asioista puhuminen, koettiin vieraaksi. (Lu ym. 2023, 129.) Onnistunutta viestintää työkavereiden ja esihenkilöiden kanssa voi pitää tärkeänä erityisesti työyhteisöön kuuluvuuden kannalta.

Viestintätaitojen ohessa tärkeäksi työelämätaidoksi nostettiin erimielisyyksien ja ristiriitojen sietokyky. Siu ja muut (2019, 335) nostavat tässä yhteydessä esiin tunnetaidot sekä tunteiden säätelyn työpaikalla, johon nuorten tulisi saada tukea ohjaajaltaan. Yhtenä vaarana kerrottiin olevan irtisanoutuminen heti ensimmäisten vaikeuksien tullen ja tähän puutteellisella tunnesäätelyllä, erimielisyyksien sietokyvyllä sekä viestintätaidoilla vaikuttaisi olevan yhteys. Ristiriitojen sietokyvyksi kuvattiin kärsivällisyyttä sekä kykyä ottaa vastaan kriittistäkin palautetta. (Lu ym. 2023, 129.)

Pehmeiden taitojen puutetta pidettiin jossain määrin syynä irtisanomiseen tai irtisanoutumiseen (Lu ym. 2023, 132). Myös auktoriteetteihin, eli esimerkiksi lähiesihenkilöihin suhtautuminen, ja heidän kanssaan kommunikointi nähtiin jossain määrin haasteena, ja tässäkin yhteydessä nostettiin esiin katkenneet työsuhteet ja lyhyeksi jääneet työkokemukset. Siksi yhdeksi ulkopuolisen tuen tarpeen kohdaksi arviointiinkin auktoriteetteihin suhtautumisen harjoittelu työpaikalla. (Siu ym. 2019, 335.)

6.1.3 Minäpystyvyyys

Korkealla minäpystyvyydellä todettiin Andersénin ja muiden (2018, 274–276) tutkimuksessa yhteys todennäköisyyteen työllistyä. Minäpystyvyyden käsittely ja kehittäminen ammatillisessa kuntoutuksessa olisi järkevää, jotta kuntoutujan mahdollisuudet työllistyä lisääntyisivät. (Andersén ym. 2018, 274–276). Artikkelien perusteella kuntoutujien aiemmat negatiiviset kokemukset työelämästä tai opinnoista voivat vaikuttaa ja luoda ennako-oletuksia, joista tulisi päästä eroon uuden urapolun alussa. Esimerkiksi Siun ja muiden (2019, 333) tutkimuksessa valmennettavat ilmaisivat haasteiksi työn etsimisen, valinnan ja saamisen, kun taas työtehtävät itse työssä sekä työn sosiaalinen puoli sujuivat heiltä hyvin. Aiemmat työn etsimisen haasteet aiheuttavat kuitenkin ennakkoluuloja uuden suunnan etsimiseen.

Minäpystyvyyden ja itseluottamuksen suhteen nuorilla on isoja yksilökohtaisia eroja. Esimerkiksi Wellsin ja muiden (2024, 1077) tutkimuksessa raportoitiin sekä huonon itseluottamuksen että hyvän itseluottamuksen seurauksia. Tutkimukseen osallistuneet nuoret kuvasivat, että itseluottamuksen puute on voinut ajaa heidät tekemään päätöksiä ja valintoja, jotka jälkikäteen tarkasteltuna eivät ole olleet heidän tavoitteidensa tai etujensa mukaisia. Tällaisesta epäedullisesta päätöksestä he antavat esimerkiksi päihteiden käytön. Tilanteen ajautuessa pois toivotuilta raiteilta, aiheutuu siitä ikäviä tunteita, kuten ahdistusta, mikä taas vaikeuttaa tilannetta entisestään. Toisaalta samassa tutkimuksessa kerrotaan, että huonot kokemukset voivat tehdä ihmisestä sitkeän ja päinvastoin käyttää huonoja kokemuksia voimavarana. (Wells ym. 2024, 1077–1078.)

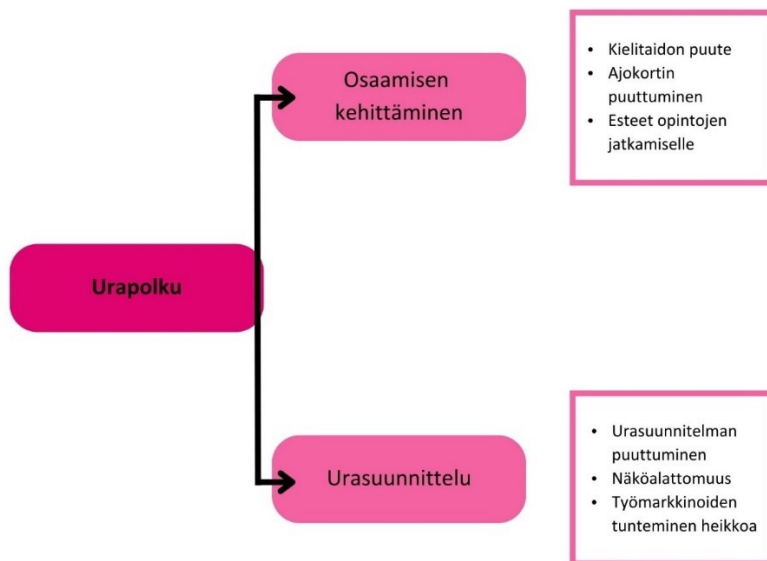
Siun ja muiden (2019, 334) mukaan alisuoriutumiseen olisi mahdollista vaikuttaa ohjauksella ja ammatillisella arvioinnilla, mikä mahdollistaisi uran rakentamisen ja elämän saattamisen takaisin raiteilleen. Myös Koivisto ja muut (2024, 81) näkivät tutkimuksensa perusteella ammatillisen kuntoutuksen aiheita käsittelevän virtuaalipelin vahvuustyöskentelyn ja työllistymisen edistämisen kannalta hyödyllisenä. Ammatillaisen rooli ohjaajana ja kuuntelijana nähtiin tärkeänä osana itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä identiteetin löytämisessä (Wells ym. 2024, 1077–1078).

Andersén ja muut (2018, 277) pohtivat, että ohjaajan tukiessa ja ohjatessa asiakasta työpaikalla erilaisten haasteiden ja vaikeuksien kanssa, voidaan näin vähitellen kehittää kuntoutujan minä-

pystyvyyttä tuen tarpeen asteittain vähentyessä. Heidän esittämänsä ajatus voisi hyvin sopia muuhunkin kuntoutukseen kuin työpaikalla tapahtuvaan, sillä tuen ja ohjauksen asteittainen vähentäminen vaikuttaisi soveltuvan muihinkin palvelumuotoihin. Samoilla linjoilla ovat myös Wells ja muut (2024, 1078), joiden tutkimukseen osallistuneet nuoret ilmaisivat heidän itsetuntonsa kehittyneen työntekijöiden tuella sekä suorasti että epäsuorasti. Nämä nuoret ajattelivat saamansa tuen kehittäneen heidän motivaatiotaan oman elämäntilanteensa parantamiseen sekä kohentaneen työllistymismahdollisuuksiaan (Wells ym. 2024, 1078).

6.2 Urapolku

Pääteemaan urapolku kuuluvat alateemat osaamisen kehittäminen, urasuunnittelu ja työnhaku. Kuviossa 4 on tiivistettynä pääteema, alateemat sekä alateemojen sisällöt. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan tarkemmin alateemojen sisältöjä ja käsitellään niiden kykyä vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin.



Kuvio 4. Kuvaus urapolku-pääteeman sisällöstä

6.2.1 Osaamisen kehittäminen

Eryteisesti maahanmuuttajataustaiset ja koulutuksen kesken jättäneet kertoivat esteikseen työllistymiselle ja opintoihin siirtymiselle heikon kielitaidon sekä ajokortin puutteen. Nämä kaksi asiaa ovat kytköksissä oppimisen haasteisiin. Ajokorttia pidettiin erityisen tärkeänä Wellsin ja muiden

(2024, 1074) tutkimuksessa, jossa tutkittavat kertoivat ajokortin olevan kallis ja opiskelun vaikeaa. Silti työnantajat usein velvoittivat ajokorttia ja oman auton käyttöä työpaikkailmoituksissa. Osallistujat toivoivat rahallista tukea valtiolta ajokortin suorittamiseen. (Wells ym. 2024, 1074.) Nuoret pitivät tärkeänä sitä, että heillä oli ammattilainen tukena näiden haasteiden läpikäymisessä. Esimerkiksi ajokorttiin liittyvien asioiden hoitaminen, valtiollisten paperilomakkeiden ja -hakemusten kanssa auttaminen sekä palveluohjaaminen terveystalouksissa olivat nuorille merkityksellisiä tukitoimia, vaikka asiat eivät suoraan työelämään liittyneetkään. (Wells ym. 2024, 1079.)

Siu ja muut (2019, 334) olivat havainneet valmennettaviensa huonon osaamisen kiinan ja englannin kielissä sekä matematiikassa. Kielitaidon puutteet vaikuttivat siten, että nuorilla ei ollut sitä osaamisen perustasoa, joka heiltä olisi vaadittu opintojen jatkamiseen. Toisaalta Wellsin ja muiden (2024, 1074) tutkimuksessa havaittiin opintojen jatkamisen haasteiden lisäksi myös vaikeuksia päästä töihin, sillä maahanmuuttajataustaisten ruotsin kielen taito ei ollut riittävän hyvä. Osa nuorista kertoi, että heidän täytyisi opiskella ruotsia, ennen kuin voisivat hakeutua opintoihin. Haasteita oli myös ruotsia äidinkielenään puhuvilla, mutta kyse oli heidän kohdallaan riittävän asiallisen, yleiskielisen puheen ja kirjoituksen osaaminen. Slangi ei ollut työnantajien suosiossa. (Wells ym. 2024, 1074.)

Opintoihin suhtauduttiin useammassa aineistossa kielteisemmin tai skeptisemmin kuin työelämään siirtymiseen. Kiinnostavina opintoina pidettiin erityisesti työelämään suuntaavia opintoja – työvoimakoulutuksen kaltaisia – joiden kautta työllistyminen olisi todennäköisempää (Siu ym. 134). Haastavana nuoret näkivät muun muassa työn ja opintojen yhdistämisen, sillä opintojen jatkaminen vaatii säännöllisiä tuloja. Nuoret halusivat keskittyä opintoihin tai saada enemmän vapautta työpaikan valintaan. (Wells ym. 2024, 1080.) Myös esimerkiksi aiemmin mainittu kielitaidon puute (Siu ym. 2019, 334; Wells ym. 2024, 1074) sekä kesken jääneet opinnot (Siu ym. 2019, 334–335) tekivät työelämään siirtymisestä opintoja houkuttelevampia. Toisaalta syynä vähäiseen opintoihin ohjauksen tarpeeseen voisi olla myös se, että nuoret tuntevat hyvin koulutuksia ja kouluja, jotka mainostavat ja markkinoivat säännöllisesti opintoalojaan. Työmarkkinat ovat huomattavasti laajemmat ja vaikeaselkoisemmat moninaisine aloineen, jolloin ohjauksellekin on enemmän tarvetta. (Rickwood ym. 2021.)

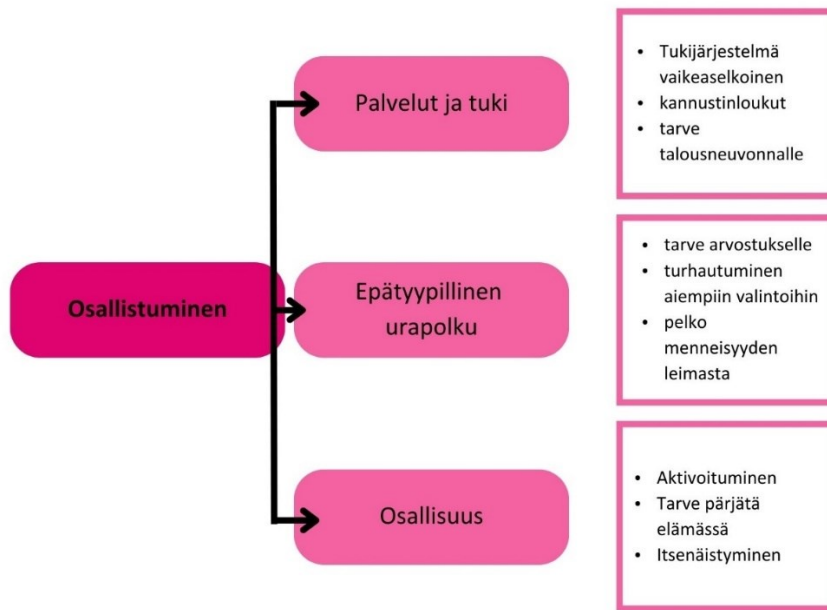
6.2.2 Urasuunnittelu

Tarve ohjaukselle opintojen ja työuran suunnittelussa välittyi lähes kaikista aineistoartikkeleista. Siun ja muiden (2019) tutkimuksessa yli 2/3 osalla nuorista ei ollut selkeää urasuunnitelmaa ja työhön tai opintoihin liittyviä kiinnostuksen kohteita. He olivat kuitenkin haastattelujen perusteella kiinnostuneita kuulemaan ja oppimaan lisää työmahdollisuuksista. (Siu ym. 2019, 333–334.) Samankaltaiset toiveet välittyivät myös Wellsin ja muiden (2024, 1075–1078) tutkimuksessa, lisäksi nuoret olivat halukkaita kuulemaan mahdollisuuksistaan opintoihin ja niihin palaamiseen, sekä erilaisiin tukitoimiin, joilla opinnot voisivat heidän kohdallaan mahdollistua.

Tutkimuksen perusteella nuorille tulisi kertoa lisää työmarkkinoista ja eri aloista sekä ohjata heitä miettimään sopivaa alaa laajemmin. Tähän suositeltiin keinoiksi esimerkiksi eri alojen työntekijöille puhumista sekä työpaikkavierailuja, mutta myös töiden kokeilemistä. (Siu ym. 2019, 333–334; Wells ym. 2024, 1075–1078.) Nuoret pitivät hyvänä ja tarpeellisena keskustelua työelämässä olevien ihmisten kanssa, joilta voisi kysyä alasta ja rekrytointiprosessista. Tukitoimien nähtiin parantavan nuorten motivaatiota työuran aloittamiseen. (Wells ym. 2024, 1076.)

6.3 Osallistuminen

Osallistuminen-pääteema koostuu kolmesta alateemasta, joita ovat palvelut ja tuki, epätyyppillinen urapolku sekä osallisuus. Kuvioon 5 on havainnollistettu niiden sisältö. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään tarkemmin jokaisen alateeman sisältöä.



Kuvio 5. Kuvaus osallistuminen-päätteeman sisällöstä

6.3.1 Palvelut ja tuki

Ohjaus ja neuvonta talusasioissa lisäsi merkittävästi työllistymisen mahdollisuuksia nuorilla, joilla on työkyvyn haasteita. Erilaisia etuuksia ja tukia saavat nuoret ja nuorten perheet olivat saamistaan tuista taloudellisesti riippuvaisia. Ilman neuvontaa työn tekeminen nähtiin uhkana tukien saamiselle, kun taas neuvonnan jälkeen työtulot nähtiin mahdollisuutena. Talousneuvonta siis onnistui poistamaan työhön liittyviä kannustinloukkuja. (Schlegelmilch ym. 2019, 133–134.)

Wells ja muut (2024, 1075, 1080) käsittelevät aihetta ruotsalaisen yhteiskunnan näkökulmasta ja heidän vastaajiensa joukossa oli nuoria, jotka olivat jättäneet opintonsa kesken perheensä taloudellisen tilanteen takia. Tukijärjestelmä koettiin haastavaksi ja stressaavaksi, sillä perusteet ja ehdot esimerkiksi työttömyystuen myöntämiselle olivat haastavia ymmärtää, mikä saattaa lisätä tukien keskeyttämistä tai pienentämistä. (Wells ym. 2024, 1075, 1080.)

6.3.2 Epätyypillinen urapolku

Työelämän ja opintojen ulkopuolelle jääneet nuoret kokivat vaikeaksi asiaksi oman taustansa ja aukot heidän ansioluetteloissaan. Siun ja muiden (2019, 334) saaneista vastauksista käy ilmi halu

kokea ylpeyttä ja tuntee toisten arvostusta omasta työstään tai opinnoistaan. Ulkopuolinen arvostus vaikutti erityisen isolta toiveelta, ja monet vastasivatkin haluavansa työskennellä alalla, joka toisi tunnustusta ja arvostusta. Nuoret myös tavoittelivat työtä, joka ei olisi tavanomaista ja säännöllistä. Kiinnostavina työn ominaisuuksina nähtiin erityisesti mahdollisuus jonkin luomiseen ja tuottamiseen sekä itsenäinen ja luova työ. Eri aloista kaikkein useimmin vastauksissa esiintyikin viihde-, taide- ja media-ala. (Siu ym. 2019, 331, 334.)

Opintojen kesken jääminen tai epäsäännöllinen työura koettiin heikkouksiksi, jotka vaikeuttivat työhön pääsemistä (Siu ym. 2019, 334–335). Osa Wellsin ja muiden (2024, 1073–1074) tutkimuksen haastateltavista oli pahoillaan myös siitä, etteivät olleet yrittäneet opinnoissaan paremmin, mikä johti huonoihin arvosanoihin tai opintojen keskeytymiseen. Nykytilanteessa vastaajat kokivat, että tämänhetkisellä motivaatiolla opintojen suorittaminen olisi helpompaa, kun taas koulussa ollessaan motivaatio oli täysin kateissa. Muiden asioiden ollessa houkuttelevampia, koulutus jäi taka-alalle. Valinnat, joita vastaajat tekivät opiskellessaan vaikuttavat heihin edelleen. Osa vastaajista pelkäsi muiden suhtautumista heidän epäsäännölliseen koulutus- ja urapolkuunsa, ja pelkäivät, että menneisyyden leima seuraa heitä läpi elämän. (Wells ym. 2024, 1073–1074.)

6.3.3 Osallisuus

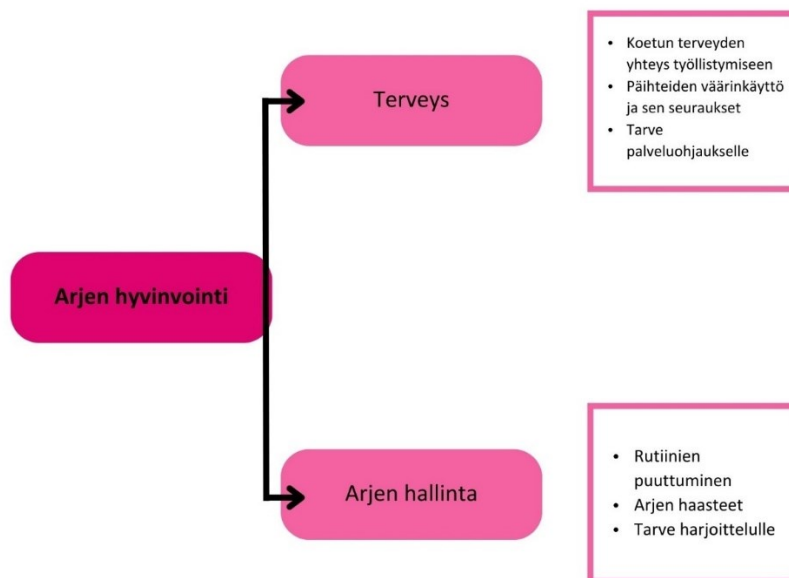
Yhtenä kantavana tai hieman taustalta nousevana ajatuksena kaikissa aineistoon kuuluneissa artikkeleissa oli nuorten ja nuorten aikuisten osallistuminen työmarkkinoille tai opintoihin. Työelämäkokemusten myötä osallisuus elämän muilla osa-alueilla voi kehittyä (Andersén ym. 2018, 277). Ammattilaisen tulisi tunnistaa ja ymmärtää merkkejä sekä riskejä nuoren syrjäytymiselle. (Koivisto ym. 2024, 71). Jo valmiiksi syrjäytyneen, työelämän tai opinnoista ulkopuolella olevan nuoren, on haastavaa itsenäisesti parantaa tilannettaan. Sisäisen motivaation ja minäpystyvyyden kehittäminen ohjattuna tukee työelämään pääsyä. (Andersén ym. 2018, 272, 277.)

Toistuvana aiheena nuorten vastauksissa oli nähtävänä itsenäistymisen kaipuu ja halu pärjätä elämässä. Esimerkiksi Wellsin ja muiden (2024, 1077) tutkimuksen vastauksissa kuvailtiin tarvetta todistaa muille kyky pärjätä elämässä. Tärkeää ei ollut se mitä nuori tekee – töitä, opintoja vai muuta aktivoivaa – vaan omat tulot kanavana päästä itsenäistymään ja muuttamaan pois vanhempien luota. Nuoret toivoivat voivansa tuntee itsensä normaaleiksi suhteessa muihin ihmisiin. (Wells ym.

2024, 1077, 1079.) Samaa aihetta kuvattiin myös Andersénin ja muiden (2018, 277) tutkimuksessa, jossa työn mahdollistama itsenäisempi elämä näyttäytyi osana tärkeää askelmaa kohti aikuisuutta.

6.4 Arjen hyvinvointi

Pääteema arjen hyvinvointi jakautuu kahteen alateemaan terveyteen ja arjen hallintaan. Kuvioon 6 on avattu näiden alateemojen sisältöä tiiviisti. Seuraavat alaluvut käsittelevät tarkemmin teemojen sisältöä.



Kuvio 6. Kuvaus arjen hyvinvointi -pääteeman sisällöstä

6.4.1 Terveys

Andersénin ja muiden (2018, 274–276) tutkimuksessa koettu terveys vaikutti olevan yhteydessä matalaan minäpystyvyyteen ja sitä kautta todennäköisesti heikompiin työllistymismahdollisuuksiin. Tutkimukseen osallistuneista vain noin kolmasosa liikkui viikoittain kansallisen suositusten mukaisesti (Andersén ym. 2018, 274–276). Fyysinen aktiivisuus on Andersénin ja muiden (2018, 276) mukaan yhteys ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, sillä aktiivisuus vaikuttaa sekä fyysiseen että psyykkiseen terveyteen.

Siu ja muut (2019, 333) käsitteivät tutkimuksessaan päihteitä runsaasti käyttäneiden ihmisten työllistymistä ja työllistymisen esteitä. Yhtenä aiheena toteutetuissa valmennustapaamisissa oli tutkittavien koordinaatiotaidot ja näppäryys. Tuloksista kävi ilmi, että nuoret arvioivat suoriutumisestaan koordinaatiokyvyn ja näppäryyden osalta paremmaksi, kuin heidän tekemänsä testit osoittivat. (Siu ym. 2019, 333.)

Päihteiden käyttö nähtiin toisaalta ajanvietteenä, toisaalta ongelmia tuovana. Esimerkiksi Wellsin ja muiden (2024, 1073–1074) tutkimuksessa osa nuorista kertoi päihteiden käytön ja kavereiden kanssa vietetyn ajan olleen houkuttelevampaa ajanvietettä kuin opiskeleminen, jonka takia opiskelumotivaatiota ei ollut. Toisaalta Siun ja muiden (2019) tutkimuksessa päihdetausta näytteli suurta roolia jokaisen nuoren kohdalla. Heistä osa kuvasi kuinka haastavaa oli sopeutua työskentelemään matalapalkka-alalle, kun aiemmin päihteiden myynnistä ja muusta laittomasta toiminnasta oli saanut huomattavasti helpommin tuloja (Siu ym. 2019, 331.) Myös Koiviston ja muiden (2024, 72) kartoittaessa kohderyhmän tarpeita virtuaalipeliään varten, havaittiin näistä nuorien arjen haasteista yhdeksi teemaksi päihteiden väärinkäyttö ja terveyshuolet yleensäkin.

Elämäntapaohjaus ja terveys-suositusten ohjeistaminen nuorille ammatillisen kuntoutuksen asiakkaille vaikuttaisi tärkeältä nostolta, mikäli kuntoutusprosessin aikana havaitaan nuorella olevan tarvetta tällaiselle ohjaukselle. Schlegelmilch ja muut (2019) toteavat, että vaikeaselkoinen palveluverkko ja olemassa olevat tukikeinot eivät ole helppoja sisäistää ja ymmärtää. Siksi ohjaus nuorelle merkityksellisissä aiheissa, esimerkiksi taloudellisissa etuuksissa tai terveyshaasteissa, on osa tukitoimia, joilla nuori saatetaan saada pysymään työelämässä. (Schlegelmilch ym. 2019.)

6.4.2 Arjen hallinta

Työ ja opinnot nähtiin tarpeellisena aktivoivana keinona, joilla myös muuhun arkeen muodostuisi tarpeellisia rutiineja (Andersén ym. 2018, 277; Wells ym. 2024, 1079). Koiviston ja muiden (2024, 72) kohderyhmän analyysissä havaittiin nuoria koskeviksi arjen haasteiksi muun muassa ajanhallinta, arjen hallinta, työkykyhaasteet, tulevaisuuden suunnittelu, päihteiden käyttö, velkaantumisen, talousasiat ja sosiaaliset suhteet. Nuoret itse toivat esiin näkökulmaa, jonka mukaan heitä ei tulisi niputtaa yhteen, vaan jokaisella on erilaiset ja omakohtaiset ongelmat, joihin he tarvitsevat tukea. Kaikki neuvot ja ohjauskeinot eivät sovi kaikille nuorille. (Wells ym. 2024, 1075.)

Koiviston ja muiden (2024, 72, 77–78) artikkelissa tuotiin esiin erilaisten arkipäiväisten asioiden, kuten pyykinpesun tai päätöksen teon tärkeyttä ja niiden yhteyttä työ- ja opiskeluelämään. Toimivan arjen myötä myös tulevaisuuden suunnittelu ja isommat arjen päätökset olisivat helpompia tehdä. Pelillistetyt arjen ja työelämän haasteet mahdollistivat turvallisen ympäristön harjoitteluun ja esteiden ylittämiseen. Ohjatussa ympäristössä myös keskustelun käyminen nuoren mahdollisista haasteista oli pelin avulla helpompaa. (Koivisto ym. 2024, 72, 77–78.)

6.5 Tuen tarpeet etäkuntoutuksessa

Analyysin perusteella nuoren tuen tarpeet etämenetelmin toteutettavan kuntoutuksen keinoin eivät eroa kasvokkain toteutettavasta kuntoutuksesta ja siitä syystä aineiston analyysi on tutkimuskysymysten osalta yhdistetty.

Hyötyä etämenetelmistä koettiin olevan, sillä esimerkiksi pelillistäminen nähtiin nuoria paremmin motivoivana ja kiinnostavana tapana käsitellä ammatillisen kuntoutuksen aiheita (Koivisto ym. 2024, 71). Toisaalta Koiviston ja muiden (2024, 76) tutkimuksessa osoitettiin, että suurimmalla osalla ammattilaisista ei ole itsellään kokemusta pelaamisesta tai kokemusta on hyvin vähän. Virtuaalitodellisuuteen sijoittuva pakohuonepeli koettiin asiakkaiden ja ammattilaisten arvion perusteella hyväksi työvälineeksi tavoitteiden muodostukseen sekä arjen taitojen ja työnhaun harjoittamiseen (Koivisto ym. 2024, 77–80). Erilaisten ja vaihtelevien menetelmien hyödyntäminen nuorten urapolulla etenemisen tukena on suositeltavaa, sillä kiinnittyminen työ- tai opiskeluelämään vähentää syrjäytymistä (Koivisto ym. 2024, 80).

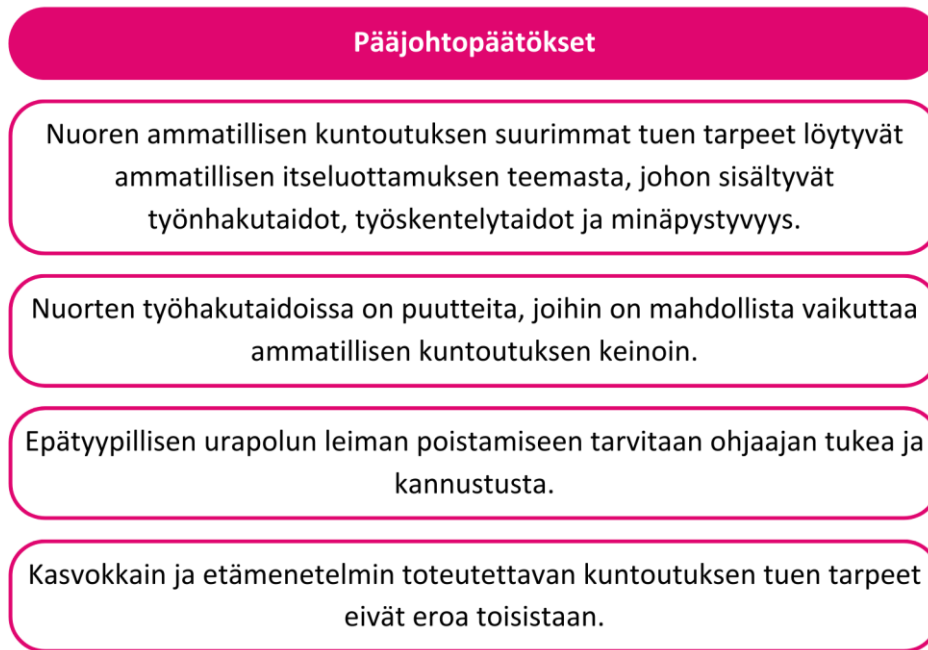
Verkkoalustan käyttö nähtiin hyväksi erityisesti matkojen näkökulmasta, sillä verkkoalustaa voi käyttää haluamassaan paikassa. Tämä mahdollisti tutkimuksessa palvelun piiriin pääsemisen myös henkilöille, jotka asuvat syrjäseudulla pitkän matkan päässä tai joilla oli muista syistä haasteita osallistua kasvokkain tapahtuvaan palveluun. Lisäksi verkossa tapahtuvat ohjauskeskustelut koettiin vähemmän painostaviksi kuin kasvokkain tapahtuva ohjaus. (Rickwood ym. 2021.) Toisaalta osalle asiakkaista Rickwoodin ja muiden (2021) tutkimuksessa tuotti haasteita oman tilanteen käsittely verkkoalustan välityksellä, ja osa asiakkaista olisi mieluummin tavannut ohjaajaa kasvokkain. Etämenetelmä ei siis tämän perusteella ole korvaamassa kasvokkain tapahtuvaa kuntoutusta, vaan toimii tukena ja työvälineenä kuntoutuksessa.

Rickwoodin ja muiden (2021) tutkimuksessa arvioitiin, että etäteknologian kautta on vaikeaa saada erityisesti nuoret miehet tavoitettua ja sitoutettua palveluun, vaikka tutkimuksen osallistujista yksi kolmasosa identifioitui miehiksi. Tutkimuksessa esitettiin, että olisi järkevää kehittää verkkopalveluiden markkinointia ja tavoitettavuutta siten, että myös nuorten miesten olisi helppo löytää palvelu ja sitoutua siihen (Rickwood ym. 2021).

7 Johtopäätökset

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkoituksena oli selvittää tuen tarpeita nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa ja luoda teemarunko ammatillisen kuntoutuksen verkkovalmennuspalvelun sisällön suunnittelua varten. Tutkimus rajattiin koskemaan nuoria ammatillisia kuntoutujia Kelan kustantamissa kuntoutuspalveluissa ja kohdeikäryhmä oli 16–29-vuotiaat. Tutkimusaineisto koostui seitsemästä artikkelista eri puolilta maailmaa ja niille yhteistä oli nuoret kohderyhmänä sekä yhteys ammatilliseen kuntoutukseen.

Aineistoartikkelien analyysin tuloksena muodostui neljä pääteemaa: ammatillinen itseluottamus, urapolku, osallistuminen sekä arjen hyvinvointi, jotka ovat myös tutkimuksen tärkeimmät tulokset. Tutkimuksen keskeisimpänä tuloksena voi siten pitää teemarunkoa, joka muodostui pää- ja alateemoista ja tältä osin tutkimus pystyi vastaamaan sille asetettuun tavoitteeseen. Analyysin pääjohtopäätökset on kuvattu kuviossa 7. Seuraavaksi esitellään muutamia keskeisimpiä nostoja aineiston analyysin tuloksista.



Kuvio 7. Pääjohtopäätökset aineiston analyysistä.

Ensimmäisenä pääjohtopäätöksenä voidaan pitää ammatillisen itseluottamuksen teemaa, joka aineiston analyysin perusteella erottuu voimakkaimmin ja pitää sisällään työnhakutaidot, työskentelytaidot ja minäpystyvyyden. Nämä teemat ovat pitkälti linjassa Nuotti-valmennuksen, ammatillisen kuntoutuspalveluksen ja työllistymistä edistävän ammatillisen kuntoutuksen palvelukuvausten sisältöjen kanssa. Näiden kuntoutuspalveluiden erot esimerkiksi käsiteltävien aiheiden syvyydessä selittyvät palvelun kestolla: ammatillisen kuntoutuspalvelun kesto on 10 kuntoutuspäivää, kun TEAK ja Nuotti-valmennus kestävät yleensä useamman kuukauden.

Toisena johtopäätöksenä voidaan analyysin tulosten perusteella todeta, että nuorten työnhakutaidoissa on suuria haasteita, joihin on kuitenkin mahdollista vaikuttaa ammatillisen kuntoutuksen keinoin. Työnhakuun liittyvät haasteet näyttäytyivät enemmän tai vähemmän jokaisessa aineistoartikkelissa. Nuorten erityisinä haasteina näyttäytyivät työnhaun asiakirjat sekä työhaastattelu. Työnhakutaidot ovat tärkeä osa kuntoutusprosessia, mutta ammatillisessa kuntoutuksessa aiheen käsittelyn tapa tulee kohdentaa asiakkaalle sopivaksi, jotta tulos on paras mahdollinen. Esimerkiksi Siun ja muiden (2019, 331–333) sekä Wellsin ja muiden (2024, 1074–1076) tutkimuksista oli havaittavissa täysin erilaiset näkökulmat työnhaun asiakirjojen kirjoittamiseen ja työhaastattelun

harjoitteluun. Tarve tuelle työnhaussa ja työnhaun asiakirjojen tekemisessä ohjattuna on linjassa Kelan kuntoutuspalveluiden sisällön kanssa, sillä esimerkiksi työhakemuksen täyttäminen kuntoutuksen aikana on mainittu TEAK:in palvelukuvauksessa osana taitojen ja työn vaihtoehtojen kartoitusta (Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 48). Myös Nuotti-valmennuksen (Nuotti-valmennus 2024a, 13–14) ja AKSE:n palvelukuvauksissa (Ammatillinen kuntoutus 2023, 22–23) aihetta sivutaan.

Alateemassa työelämätaidot aiheina oli viestintätaidot, ristiriitojen sietokyky sekä auktoriteetteihin suhtautuminen. Viestintätaitojen puuttuminen tai epätietoisuus viestinnän sopivuudesta vaikuttivat nuorten mielestä isolta esteeltä työelämässä toimimiselle. Esimerkiksi Andersénin ja muiden (2018, 277) tutkimuksessa toivottiin, että työhönvalmentaja olisi tukemassa työpaikalla tapahtuvissa konflikteissa, jolloin nuoren olisi mahdollista harjoitella tuetusti erilaisiin tilanteisiin reagoimista. Suomessa työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus toimii näin, ainakin osittain. Työkokeilu- ja työhönvalmennuspaikat ovat kuntoutujalle työpaikkaa vastaavia kohteita, joissa työelämässä tarvittavia taitoja, kuten viestintätaitoja ja ristiriitojen sietokykyä pystyy turvallisesti harjoittelemaan. Työhönvalmentaja tukee kuntoutujaa näissä haasteissa, jolloin tarpeellinen turvaverkko on olemassa. (Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 47, 55.)

Minäpystyvyyden osalta nuoria haastavat itseluottamuksen puute, ennakkoluulot ja huonot aiemmat kokemukset, joiden takia työelämään siirtyminen on hankalaa (Andersén ym. 2018, 274–276; Siu ym. 2019, 334; Wells ym. 2024, 1077–1078). Kelan nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluista erityisesti Nuotti-valmennuksessa panostetaan nuoren itsetunnon ja -luottamuksen kohentamiseen. Palvelukuvauksessa ohjeistetaan kartoittamaan asiakkaan vahvuuksia ja harjoittelemaan haastavia tilanteita, joita nuori on mahdollisesti aiemmin vältellyt. (Nuotti-valmennus 2024a, 12–13.) Kaikki kolme palvelukuvausta ohjeistavat käyttämään kuntoutuksen tukena kuntoutuspäiväkirjaa, johon kuntoutuja kokoaa ajatuksiaan ja tekemiään tehtäviä kuntoutusprosessin ajalta. (Nuotti-valmennus 2024b, 15; Palvelukuvaus palveluntuottajille 2023, 23–24; Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) 2021, 48). Asiakkaan tukeminen vahvuuksien ja omien työelämän kannalta hyvien ominaisuuksien löytämiseen ohjaavat myös Siu ja muut (2019, 335) artikkelissaan.

Kirjallisuuskatsauksen tuloksena löytyneet teemat vaikuttavat löytyvän jossain muodossa ammatillisen kuntoutuksen palvelukuvauksista, joten teemoja voinee tutkimuksen pienestä otannasta huolimatta pitää vähintäänkin oikealla suunnalla olevina. Yksi alateemoista – epätyypillinen urapolku – oli vaikeammin havaittavissa ammatillisen kuntoutuksen palvelukuvauksista. Tämä teema piti sisällään häpeän tunteen ja pelon menneisyydessä tehdyistä huonoista valinnoista, jotka mahdollisesti vaikeuttavat nuoren työllistymistä ja työelämään kiinnittymistä. Haaste on tärkeä havaita asiakastyössä ja se kytkeytyy vahvasti muihin teemoihin, kuten minäpystyvyyteen. Esimerkiksi Wellsin ja muiden (2024, 1077) tutkimuksen vastauksissa kuvailtiin tarvetta todistaa muille kyky pärjätä elämässä, mikä vaikuttaa tämän tutkimuksen perusteella olevan todella suuri asia itsenäistyneen nuoren elämässä. Ohjaajan taitoja ja tukea vaatii positiivinen vahvistaminen, jolla epätyypillisen urapolun tuottama stigma saataisiin purettua, ja vaikutettua nuoreen niin, että tämä oppii näkemään työelämätaitojaan positiivisessa valossa sekä toisaalta tukea nuorta tämän todistaessa kyvykkyyttään työnantajalle. Tämä on analyysin kolmas johtopäätös.

Neljäntenä johtopäätöksenä analyysistä erottui kasvokkain ja etämenetelmin tapahtuvan kuntoutuksen tuen tarpeiden samankaltaisuus. Tämän aineiston perusteella eroa ei ollut havaittavissa, vaan etämenetelmin toteutetun kuntoutuksen tuen tarpeet toistivat kasvokkain tapahtuvan kuntoutuksen teemoja. Etäkuntoutusmenetelmien käytön tulee laadultaan ja sisällöltään vastata kasvokkain toteutettavaa kuntoutusta (Naamanka 2016, 31–38; Sosiaali- ja terveysministeriön linjaus terveydenhuollossa annettavista etäpalveluista 2015), joten tästä näkökulmasta erojen puuttuminen on hyvä asia. On kuitenkin syytä huomioida, että opinnäytetyöhön sisältyneiden artikkelien määrä oli pieni ja tästä syystä tulos voi olla vääristynyt. Etämenetelmin toteutetusta ammatillisesta nuoren kuntoutuksesta tarvittaisiin laajempaa tuen tarpeisiin keskittyvää tutkimusta, jotta tulosta voitaisiin pitää vakuuttavampana tai sitä voitaisiin yleistää.

8 Pohdinta

Laadullisessa tutkimuksessa arvioidaan tutkimuksen uskottavuutta, luotettavuutta ja eettisyyttä. Uskottavuudella viitataan siihen, ovatko tutkimuksen vaiheet, tutkimusmenetelmä ja tulokset lukijan mielestä uskottavia. Luotettavuutta arvioidaan sillä, miten hyvin tutkija on raportoinut ja kuvannut koko tutkimusprosessin. Eettisyys viittaa siihen, onko tutkija noudattanut tiedeyhteisön määrittämiä eettisiä periaatteita läpi tutkimusprosessin. (Juuti & Puusa 2020.) Myös Vilka (2023,

14–16) linjaa tarkemmin hyvän kirjallisuuskatsauksen ominaisuuksia, joita ovat kriittisyys, systemaattisuus sekä läpinäkyvyys.

Tämä kirjallisuuskatsauksena toteutettu opinnäytetyö on tehty noudattaen tiedeyhteisön eettisiä periaatteita. Kirjallisuuskatsauksen eri vaiheet on pyritty raportoimaan huolellisesti ja selkeästi erilaisia havainnollistavia apuvälineitä käyttäen. Katsausmatriisi, josta löytyvät hakuun käytetyt hakulausekkeet, haun kohteena olleet tietokannat sekä hakutulokset, on tarkasteltavissa liitteestä 1. Aineiston rajauksessa käytetyt sisäänotto- ja poissulkukriteerit on ilmaistu selkeästi ja aineiston seulonta on pyritty tekemään läpinäkyvästi. Jokainen yksittäinen erityisvalinta on raportoitu aineiston keruun yhteydessä. Lisäksi aineiston siivilöinti ja seulonta on kuvattu PRISMA-kaaviossa (kuvio 1). Aineistolle tehtiin laadunarviointi sovelletuin kriteerein. Aineisto koostui tutkimusmenetelmiltään erilaisista tutkimuksista, joten luotettavuuden arviointiin koostettiin kriteeristö tätä kirjallisuuskatsausta varten. Materiaaleina käytetyt lähdeaineistot on kuvattu tarkemmin kappaleessa 5.1.3 Aineiston laadunarviointi. Aineiston laadunarviointia teki ainoastaan yksi henkilö, mikä voi vääristää tulosta, vaikka toteutus pyrittiin tekemään tarkasti ja objektiivisesti. Myös analyysi on yhden tekijän näkemys artikkelien sisällöstä ja vaikka analyysi on pyritty tekemään huolellisesti ja perusteellisesti, on olemassa mahdollisuus, että analyysi on jollain tavalla vääristynyt.

Valittujen aineistoartikkelien määrä oli pieni ($n=7$) ja tämä vaikeuttaa tutkimuksen tulosten yleistettävyyttä. Tutkimusartikkelit olivat myös hyvin eri puolelta maailmaa: kaksi Ruotsista, kaksi Yhdysvalloista, yksi Suomesta, yksi Australiasta sekä yksi Hongkongista, Kiinasta. Myös artikkelien julkaisualustoissa oli vaihtuvuutta. Vaikka maantieteellisesti monimuotoinen aineisto lisää tutkimuksen monipuolisuutta ja rikastaa näkökulmia, on huomioitava kuitenkin, että eri maissa on aivan erilainen kuntoutus- ja sosiaaliturvajärjestelmä, mikä voi osaltaan vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen.

Tämän kirjallisuuskatsauksen aineiston perusteella etäkuntoutuksena ja kasvokkaisena kuntoutuksena toteutettavan nuoren ammatillisen kuntoutuksen sisällöissä ei ole eroja. Olisi hyödyllistä tutkia asiaa lisää isommalla otannalla, jotta asia voitaisiin varmistaa. Muita kirjallisuuskatsauksen prosessin edetessä kiinnostusta herättäneitä aiheita olisivat esimerkiksi sosiaalisen median hyödyntäminen nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa sekä asiakkaiden ja ammattilaisten koke-

mukset täysin etäyhteydellä tehtävästä kuntoutuksesta nuorten parissa. Etäkuntoutus pitää sisälleen useita mielenkiintoisia aiheita ja etämenetelmien käyttö asiakastyössä on edelleen vähäistä verrattuna moneen muuhun alaan. On mielenkiintoista nähdä, millaisia tuotteita ja kehitettyjä palveluita ammatillisen kuntoutuksen kentälle on tulossa lähivuosina.

Opinnäytetyö kykeni vastaamaan sille asetettuun tehtävään muodostaa teemarunko nuoren ammatillisen kuntoutuksen tarpeellisista aiheista. Yleisellä tasolla tulosta ja johtopäätöksiä voidaan pitää tarpeellisina tiivistyksinä sellaisia tarvitseville ammatillisen kuntoutuksen työntekijöille tai alalle opiskeleville. Opinnäytetyössä analyysin perusteella löydettyjen teemojen ympärille on tulevaisuudessa mahdollista koota sisältöä ja tukikeinoja osaksi suunnitteilla olevan verkkoalustan kehitystyötä. Kehitystyön kannalta olisi olennaista saada kerättyä käytännön kokemuksia nuorten tuen tarpeesta esimerkiksi haastatteleamalla nuorten ammatillisen kuntoutuksen työntekijöitä sekä asiakkaita. Yksittäisenä kirjallisuuskatsauksena tämä opinnäytetyö tuotti tarkoitustaan vastaavan, mutta pinnalliseksi jäävän kuvauksen nuoren ammatillisen kuntoutuksen teemoista.

Lähteet

Ammatillinen kuntoutus. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuartikkeli. Viitattu 16.9.2024. <https://stm.fi/amatillinen-kuntoutus>.

Arntz, A., Weber, F., Handgraaf, M., Lällä, K., Korniloff, K., Murtonen, K-P., Chichaeva, J., Kidritsch, A., Heller, M., Sakellari, E., Athanasopoulou, C., Lagiou, A., Tzonichaki, I., Salinas-Bueno, I., Martínez-Bueso, P., Velasco-Roldán, O., Schulz, R-J. & Grüneberg, C. 2023. Technologies in Home-Based Digital Rehabilitation: Scoping Review. JMIR Rehabilitation and Assistive Technologies, 2023, 10. Viitattu 17.9.2024. <https://janet.finna.fi/>, ProQuest.

Arvioinnit. N.d. Julkaisufoorumin verkkosivuilla. Sivustoa päivitetty 25.9.2023. Viitattu 13.11.2024. <https://julkaisufoorumi.fi/fi/arvioinnit>.

Digi ensin, mutta ei yksin. 2023. Digi- ja väestötietoviraston Digitaitoraportti 2023. Viitattu 16.9.2024. https://dvv.fi/documents/16079645/0/Digitaitoraportti_2023_saavutettava.pdf/.

Hakala, J. 2024. Laadullisen tutkimuksen ABC. Menetelmäopas opinnäytteen tekijälle. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 18.11.2024. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Hämäläinen, M. 2023. Savonia-artikkeli: auta digiajan nuoria itsenäistymisen ja aikuistumisen tiellä – murretaan myytti diginatiiveista. Viitattu 26.9.2024. <https://www.savonia.fi/artikkelit/savonia-artikkeli-auta-digiajan-nuoria-itsenaistymisen-ja-aikuistumisen-tiella-murretaan-myytti-diginatiiveista/>.

Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Toim. J. Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 16.9.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Juuti, P. & Puusa, A. 2020. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Toim. A. Puusa & P. Juuti. Viitattu 18.11.2024. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Kallio, E-L., Vuori, O., Jokinen, H. & Hietanen, M. 2020. Digitalisaatio tuo neuropsykologisen kuntoutuksen lähelle potilasta. Duodecim, 136, 16, 1789–1795. Viitattu 8.10.2024. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo15727.pdf>.

Kaukiainen, A. 2016. Kohti työkyvyn aleneman varhaista tunnistamista. Teoksessa Kuntoutuminen. Toim. I. Autti-Rämö, A-L. Salminen, M. Rajavaara & A. Ylinen. Helsinki: Duodecim, 216–217.

Kelan kuntoutuspalvelujen saajat ja kustannukset. N.d. Kelasto-raportti. Viitattu 16.9.2024. <https://raportit.kela.fi/linkki/79886605>.

Kestävä toiminta. N.d. Teema-sivu Sote-navigaattorin verkkosivulla. Viitattu 12.12.2024. <https://sotenavigaattori.fi/>.

Kuntoutus – reitti takaisin työelämään. N.d. Teksti Työeläkelaki.fi-verkkosivulla. Viitattu 22.9.2024. <https://www.tyoelake.fi/elakkeet-eri-elamantilanteissa/kuntoutus-reitti-takaisin-tyoelamaan/>.

L 566/2005. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista. Viitattu 23.9.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050566>.

L 1383/2001. Työterveyshuoltolaki. Viitattu 18.9.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011383#L3P12>

Laisola-Nuotio, A. 2019. Järjestöjen toteuttama verkkosopeutusvalmennus. Kuntoutus, 42, 3, 36–43. Viitattu 10.10.2024. <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/97250>.

Lällä, K. & Korniloff, K. 2021. Digitaalisen kuntoutuksen tulevaisuuden näkymiä. Blogi-postaus Jamkin hyvinvointiyksikön hanke- ja palvelutoiminnan blogissa. Viitattu 17.9.2024. <https://blogit.jamk.fi/tikitalk/2021/11/17/digitaalisen-kuntoutuksen-tulevaisuuden-nakymia/>.

Naamanka, J. 2016. Teknologia ja turvallisuus etäkuntoutuksessa. Julkaisussa Etäkuntoutus. Toim. A-L. Salminen, S. Hiekkala & J-H. Stenberg. Helsinki: Kelan tutkimus. Viitattu 1.11.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/731dd5ea-1a52-4ea1-b07a-b5458e4a6e12/content>.

Nuorelle tukea tulevaisuuden suunnitteluun! N.d. Kelan kuntoutusesite nuorten ammatillisesta kuntoutuksesta. Viitattu 16.9.2024. https://www.kela.fi/documents/20124/410173/Esite_Nuorten_kuntoutus.pdf/e9bb4822-4efc-9e45-7f5b-7361da973d34?t=1663581182867.

Nuoren ammatillinen kuntoutus. N.d. Kelan verkkosivu. Viitattu 16.9.2024. <https://www.kela.fi/nuoren-ammattillinen-kuntoutus>.

Nuotti-valmennus. 2024a. Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus. Viitattu 11.9.2024. <https://www.kela.fi/documents/20124/915177/nuotti-valmennus.pdf/e726da73-a054-d69e-e481-2afb13b45904?t=1697112322560>.

Nuotti-valmennus. 2024b. Yleinen osa. Palvelukuvaus palveluntuottajille. Viitattu 11.9.2024. <https://www.kela.fi/documents/20124/915177/nuotti-valmennus.pdf/e726da73-a054-d69e-e481-2afb13b45904?t=1697112322560>.

Palvelukuvaus palveluntuottajille. 2023. Yleinen osa. Ammatillinen kuntoutus. Viitattu 22.11.2024. <https://www.kela.fi/documents/20124/915177/ammattillinen-kuntoutus-akse-palvelukuvaus.pdf/ac798531-7481-c818-194c-0e4865962d09?t=1667303435640>.

Pulkki, J., Wulff, P., Iivonen, S., Alanko, L., Alhola, K., Frilander, O., Hiilamo, H., Meriläinen, P., Nissinen, A., Savolainen, H., Suomalainen, E. & Setälä, L. 2023. Ekologisesti kestävä sosiaali- ja terveydenhuolto. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 2023, 49. Selvitys kansallisesta tavoitteesta ja ohjausmekanismeista. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 12.12.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165113/VNTEAS_2023_49.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Salminen, A-L., Heiskanen, T., Hiekkala, S., Naamanka, J., Stenberg, J-H. & Vuononvirta, T. 2016. Etäkuntoutuksen ja siihen läheisesti liittyvien termien määrittelyä. Julkaisussa Etäkuntoutus. Toim. A-L. Salminen, S. Hiekkala & J-H. Stenberg. Helsinki: Kelan tutkimus, 11–18. Viitattu 16.9.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/731dd5ea-1a52-4ea1-b07a-b5458e4a6e12/content>.

Salminen, A-L. & Partanen, T. 2022. Etäkuntoutus. Teoksessa Kuntoutuminen. Toim. I. Autti-Rämö, A-L. Salminen, M. Rajavaara & S. Melkas. Helsinki: Duodecim. Viitattu 10.10.2024. <https://janet.finna.fi>, Duodecim Oppiportti.

Stenberg, J. & Parkkila, M. 2023. Opas etäkuntoutuksen käytännön toteutukseen. Kuntoutus nyt 1. Viitattu 20.9.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/509cca70-4bf6-413b-8ab4-86eae52a85e6/content>.

Suomela-Markkanen, T. & Peltonen, R. 2016. Kuntoutussuunnitelma. Teoksessa Kuntoutuminen. Toim. I. Autti-Rämö, A-L. Salminen, M. Rajavaara & A. Ylinen. Helsinki: Duodecim, 247–262.

Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK). 2021. Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus. Päivitetty 27.06.2022. Viitattu 26.9.2024. <https://www.kela.fi/documents/20124/915177/teak-palvelukuvaus.pdf/eee44cc6-4722-3d05-f32b-24f449623cef?t=1633950868583>.

Tutkimusten arviointikriteeristöt (JBI). N.d. Hoitotyön tutkimussäätiön verkkosivulla. Viitattu 13.11.2024. <https://hotus.fi/kansainvalinen-yhteistyo/jbi-keskus/tutkimusten-arviointikriteeristot-jbi/>.

Työeläkekuntoutujat iän mukaan. 2024. Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta-raportti. Viimeksi päivitetty 31.5.2024. Viitattu 16.9.2024.

Työeläkekuntoutus vuonna 2023. 2024. Eläketurvakeskuksen tilastoja 03/2024. Toim. Marjo Kaasila. Viitattu 16.9.2024. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149063/tyoelakekuntoutus-vuonna-2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Työhönvalmennus. 2024. Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus. Viitattu 10.12.2024. <https://www.kela.fi/documents/d/guest/tyokokeilu-ja-tyohonvalmennus>.

Työkokeilu. 2024. Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus. Viitattu 10.12.2024. <https://www.kela.fi/documents/d/guest/tyokokeilu-ja-tyohonvalmennus>.

Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. 2. p. Helsinki: Art House.

Liitteet

Liite 1. Katsausmatriisi

Tietokanta	Hakulauseke	Haun rajaus	Hakutulokset	Tiivistelmätasolla tarkastellut	Koko tekstinä tarkastellut	Aineistoon valitut
Sage Journals	"vocational rehabilitation" OR "work rehabilitation" OR "work orientation services" OR "job coaching" AND ("young adult" OR adolescent OR "transition-age youth" AND "life management" OR support OR "special need" AND "digital rehabilitation" OR telerehabilitation OR "online services" OR "online support" OR e-health OR "web-based coaching")	Julkaisuvuosi 2018-2024, research article, review article	379	233	74	6
ProQuest	("vocational rehabilitation" OR "work rehabilitation" OR "work orientation services" OR "job coaching") AND ("young adult" OR adolescent OR "transition-age youth") AND ("life management" OR support OR "special need") AND ("digital rehabilitation" OR telerehabilitation OR "online services" OR "online support" OR e-health OR "web-based coaching")	(Scholarly Journals) NOT (Books AND Dissertations & Theses AND Wire Feeds AND Reports AND Other Sources AND Trade Journals AND Working Papers AND Newspapers AND Magazines) 01.01.2018-4.11.2024, kieli englanti, vertaisarvioitu	62	23	11	1
Emerald insight	("vocational rehabilitation" OR "work rehabilitation" OR "work orientation services" OR "job coaching") AND ("young adult" OR adolescent OR "transition-age youth") AND ("life management" OR support OR "special need") AND ("digital rehabilitation" OR telerehabilitation OR "online services" OR "online support" OR e-health OR "web-based coaching")	Vuosi: 2018-2024, sisältötyyppi: artikkeli	8	5	0	0
CINAHL ultimate	("vocational rehabilitation" OR "work rehabilitation" OR "work orientation services" OR "job coaching") AND ("life management" OR support OR "special need") AND ("digital rehabilitation" OR telerehabilitation OR "online services" OR "online support" OR e-health OR "web-based coaching")	Rajaukset: 2018-2024, kohderyhmä rajaus ikä: adolescents, adults	1	1	1	0
MEDLINE	("vocational rehabilitation" OR "work rehabilitation" OR "work orientation services" OR "job coaching") AND ("young adult" OR adolescent OR "transition-age youth") AND ("life management" OR support OR "special need") AND ("digital rehabilitation" OR telerehabilitation OR "online services" OR "online support" OR e-health OR "web-based coaching")	Julkaisuaika: mukautettu väli 01.01.2018-4.11.2024	1	1	0	0